Karalius
MINDAUGAS

Valdovas ir žmogus

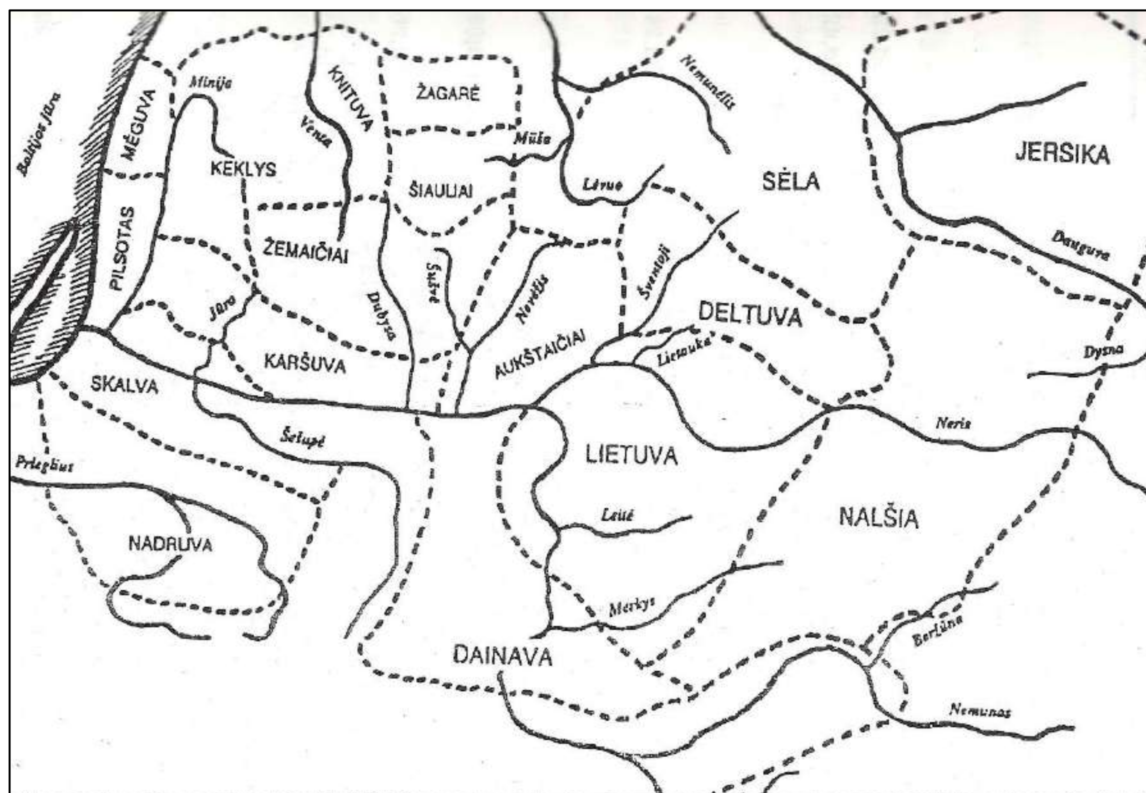
Juk ne ant mano ją galvos
uždėjo –
Ant Lietuvos galvos.
Ant Lietuvos!

Eilutės iš Just. Marcinkevičaus dramos
„Mindaugas“

Valstybės susidarymas

KUNIGAIKŠČIAI – LIETUVIŲ ŽEMIŲ VALDYTOJAI

Lietuvių ir jų kaimynų žemės XIII a.

Mindaugas kūrė Lietuvos valstybę, kai XIII a. pr. jau egzistavo atskiros žemės, turėjusios savo teritorijas, valdovus, kariuomenes. Šios žemės savo visuomenine ir politine struktūra labai priminė anų laikų valstybes, tik jos buvo mažesnės ir neturėjo nuolatinių valdymo organų.

Daugumą šių valstybėlių gyventojų sudarė laisvi žemdirbiai, dažniausiai susivieniję į teritorines bendruomenes.

Aukštesnę visuomenės pakopą sudarė bajorai. Jie valdė savo kiemus ir pavadžių žmonių kaimus.

Aukščiausią visuomenės sluoksnį sudarė **kunigaikščiai**. Jie valdė keletą lauko bendruomenių ir aplink save buvo subūrę būsimųjų bajorų, kurie sudarė kunigaikščio kariuomenės branduolį.

Kunigaikščiai buvo įtakingiausi žemių gyventojai. Jie turėjo susikrovę didžiausius turtus, gyveno pilyse, jų valdžia būdavo paveldima ir jie atlikinėjo visas valdovų funkcijas, kurios dažniausiai reikšdavo kariavimą ir sąjungų sudarinėjimą su kaimyninėmis žemėmis.

Kartais iškildavo vienas kunigaikštis, kuris ilgesniam ar trumpesniam laikui sugebėdavo pajungti savo valdžiai keletą kitų kunigaikščių. Tai įvykdavo dėl tarpusavio kovų, giminystės ryšių ar sėkmingų žygių. Tokie kunigaikščiai buvo vadinami **vyresniaisiais**.

Ipatijaus metraštis

XIII a. pr. Lietuvių kunigaikščiai ėmė jungtis kovai su bendru priešu. Geriausias pavyzdys - 1219 m. 21 lietuvių kunigaikščio sutartis su Voluine (dabartinė Ukraina), aprašyta *Ipatijaus metraštyje*.

5 iš šių kunigaikščių yra vyresnieji – Živinbudas, Dausprungas, **Mindaugas**, Daujotas ir Vilikaila.

Živibudas sutartyje yra minimas kaip svarbiausias kunigaikštis. Tikriausiai jo įtaka buvo pakankama didelė, kad priverstų tolimas žemes pasirašyti sutartį. Tai įrodo, kad lietuvių žemės jau buvo pradėjusios vienytis.

LIETUVOS SUVIENIJIMAS

XIII a. pr. egzistavo **kelios** priežastys, skatinusios **jungti** lietuvių žemes.

Spėjamas Mindaugo antspaudas

Pirma priežastis, lietuvių visuomenė sparčiai keitėsi. Vis labiau vienas nuo kito ėmė skirtis valdantieji, kariaujantys ir žemę dirbantys sluoksniai. Valdantiesiems sluoksniams buvo naudinga išlaikyti ir tvirtinti savo išskirtinę padėtį, o tam reikėjo pakankamai galingos struktūros, kuria galėti būti **valstybė**.

Antra priežastis, skatinusi lietuvių žemių jungimąsi, buvo kaimyninės valstybės. Norint įsitvirtinti savo žemėse ir atremti kaimyninių šalių įveržimą, reikėjo nuolatinės ir stiprios suvienytos jėgos.

Tačiau vien noro įtvirtinti esamą visuomeninę santvarką bei efektyviai vykdyti užsienio politiką - neužtenka valstybei suvienyti. Reikalingas konkretaus žmogaus, gebantis tai padaryti.

Iškilo **Mindaugas.** Jis privertė paklusti jo valdžiai kunigaikščius. Apie 1236 m. Mindaugas, išžudęs ar išvijęs iš krašto savo konkurentus, sujungė dalį baltų žemių ir tapo besikuriančios Lietuvos valstybės didžiuoju kunigaikščiu.

Tragiškas Mindaugo paveikslas iškyla Just. Marcinkevičiaus eiliuotoje dramoje „Mindaugas“.

Scena iš spektaklio „Mindaugas“
(aut. Just. Marcinkevičius)
Regimantas Adomaitis (Mindaugas)
Rėž. Henrikas Vancevičius
Lietuvos valstybinis akademinis dramos teatras, 1969 m.

Justinas Marcinkevičius

Ištrauka iš dramos

„Mindaugas“

Mingaudas

Ak, ne nuo to dabar pradėti reikėtų.
Pirmiausia reik susitvarkyt namie...
Ir kuo greičiau, nes laiko jau neliko.
Kol mes kiekvienas atskirai, mes – niekas.
Štai šiandien Kintibutą nuterliojo,
Rytoj galbūt mane. Poryt – jau kitą.
Mums reikia jungtis. Tai baisi jėga.
Mums reikia vienytis.

Mindaugas – Lietuvos valdovas

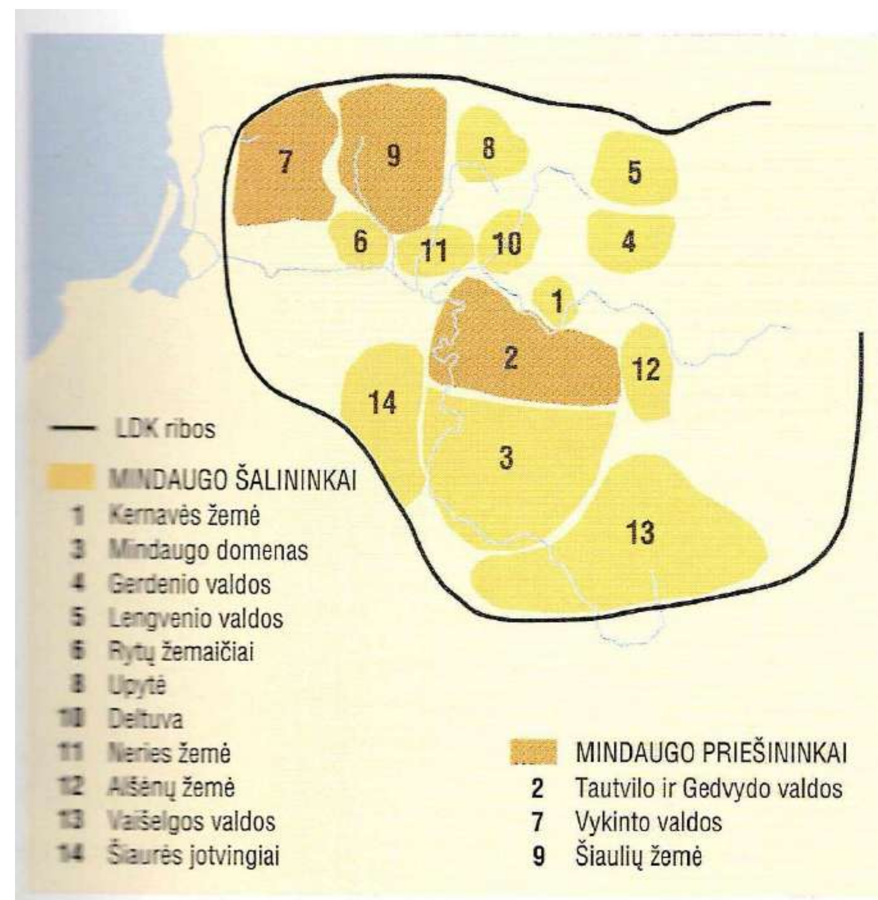
Mindaugas savarankiškai vykdė vidaus ir užsienio politiką, jo valdžios niekas neribojo. Rėmėsi karine jėga.

Ne visos žemės Mindaugui pakluso vienu metu. Tikėtina, kad Žemaitija buvo pajungta XIII a. 4 ir 5 deš. sandūroje. Ta pati data galiotų ir Nalšiai – 1250 m.

Jis įsitvirtino Juodojoje Rusijoje, jo valdžią pripažino Nadruva, Skalva bei šiaurinė Sūduva.

Apie 1245 m. Mindaugas jau vadintas **Lietuvos valdovu**. Tai reiškė, kad jam priklausė beveik visos lietuvių ir kai kurios kaimynų žemės. Tačiau tai nėra galutinė Lietuvos suvienijimo data. Ją būtų galima laikyti 1248 m., kai Mindaugas **iš Lietuvos žemės pašalino savo sūnėnus Tautvilą ir Edivydą**.

Tikėtiną, kad pastarieji buvo jau seniau pripažinę Mindaugo valdžią, tačiau Lietuvos suvienytojas jautėsi saugesnis išsiųsdamas juos kariauti į Rusią ir užimdamas jų žemes.

Lietuva vidaus karo pradžioje (1248 m.)

KRYŽIAUS ŽYGIS PRIEŠ LIETUVIUS

Stiprėjančiai Lietuvai didžiausią grėsmę, pareikalavusią dviejų su pusę amžių atkaklios ginties ir milžiniškų aukų, kėlė vokiečių agresija, prasidėjusi XII a. pabaigoje.

1236 m. vasario 19 d. Romos popiežius išleido bulę, kuria kvietė į kryžiaus žygį „ginti“ Livonijos ir kitų kolonizuojamų kraštų, telkė „Kristaus riterijos brolius – kalavijuočius, Rygos miestiečius, naujakrikštus ir kitus kryžininkus, kad šie, padėdami kryžiuočiams, stiprintų pozicijas Livonijoje.

1236 m. vasarą kryžininkai iš įvairių šalių ėmė traukti į Livoniją. Žygyje dalyvavo 55 Ordino riteriai ir 600 karių. Atvyko apie 500 maldininkų – ginkluotų karių – daugiausia iš Vokietijos: Hamburgo, Liubeko, Štadės ir kitų miestų bei Gotlando salos. Jiems vadovavo grafas Heinrichas fon Danenbergas ir didikas Teodorikas fon Hazelfordas. Kalavijuočių ordinas pasitelkė Rusios pajėgas – Pskovo kunigaikštis atsiuntė 200 karių. Kalavijuočių kariuomenėje buvo ir Ordinui pavaldžių estų, lyvių, latgalių (apie 1500 žmonių). Kryžiaus žygiui vadovavo Kalavijuočių ordino magistras Folkevinas.

Eiliuotoje Livonijos kronikoje rašoma, kad Rygoje susirinkę Kalavijuočių ordino talkininkai veržte veržėsi „traukt prieš lietuvius“. Tačiau Ordino magistras, turėjęs kovos su lietuviais patirties, tarsi nujausdamas įvykius, pasakęs, kad jiems „iš ten reikės prasimušti“, bet maldininkai „turtingi ir vargšai“ jam pasakę, kad to čia atkeliavo“. Magistrui pažadėjus nuvesti „kur patenkinti mes būsim“ (t.y. galės prisiplėšti), nudžiugę maldininkai „į būrius susirikiavo ir pulkais gražiais plačiai jie prieš lietuvius išjojo“.

Johano Portantijaus sudarytas žemėlapis - Livonija

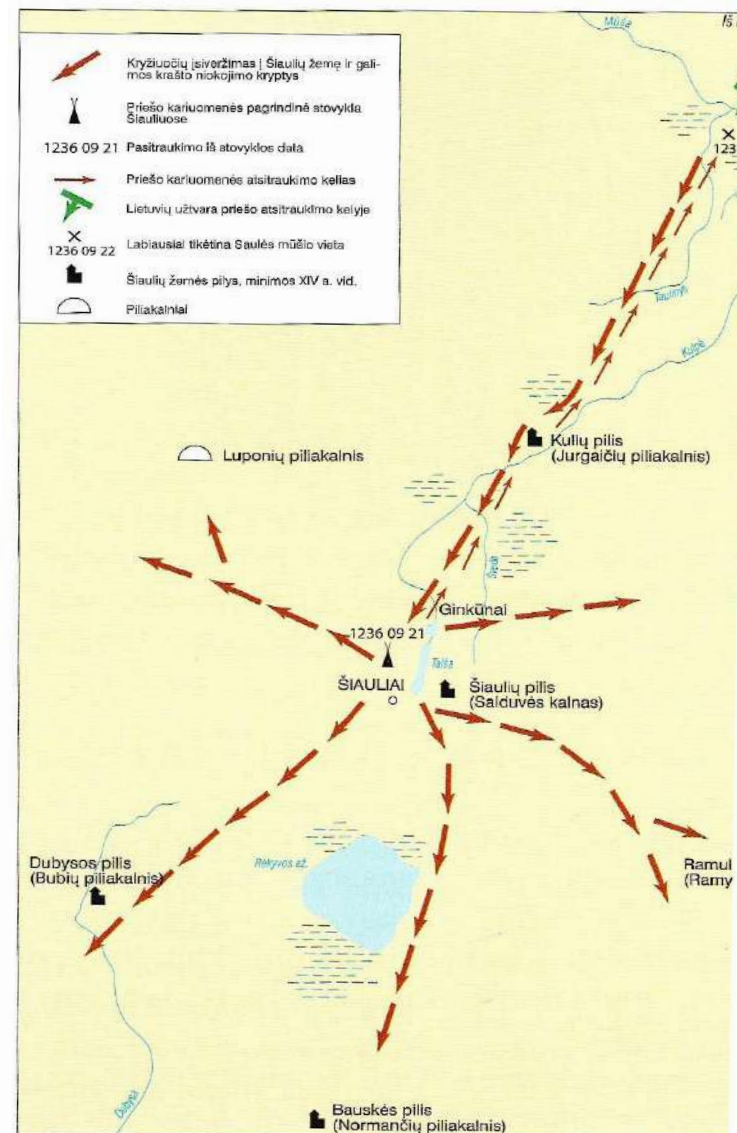
ŠIAULIŲ-SAULĖS MŪŠIS 1236 M. RUGSĖJO 22 D.

1236 m. rugsėjo viduryje Livonijos riteriai (manoma, kad buvo apie 3000 karių) įsiveržė į Žemaitiją. Kelyje patyrę daug vargų kryžininkai pasiekė Šiaulių (Saulės) apylinkes ir čia įkūrė įtvirtintą stovyklą, iš kurios rugsėjo 16 d. „pradėjo plėšt ir degint“. Keturias dienas jie plėšė plačiąją Šiaulių žemę. Rugsėjo 21 d. kariuomenė iš stovyklos išžygiavo atgal į Livoniją, tačiau prie Mūšos brastos, Šiaulių žemės pakraštyje, kryžininkų žygį sustabdė lietuvių užtvara. Jiems dar nespėjus atsitokėti, buvo užkirstas ir atsitraukimo kelias. Kryžininkai liko atitverti tarp vandenų ir pelkių. Rugsėjo 22 d. kryžininkai mėgino žygiuoti toliau, bet jiems kelią pastojo greičiausiai Žemaičių kunigaikščio Vykinto, pavaldaus Mindaugui, vadovaujami kariai.

Medalis Šiaulių-Saulės mūšiui atminti

„Lietuvos valdovai Vykintas ir Mindaugas“

Kalavijuočių ordino ir kryžininkų įsiveržimas į Šiaulių žemę 1236 m.

Šiaulių-saulės mūšio laukas

Žemaičiai galingą Kalavijuočių ordino kariuomenę privertė kovoti jai nepalankiomis sąlygomis. Kryžininkų jėgos greitai išseko. Nemažai kryžininkų nesigindami žuvo, nes pelkėtoje vietovėje jiems nepavyko panaudoti savo žirgų ir ginkluotės. Kiti pakrikę bandė sprukti, bet ir juos nukovė žiemgaliai, bėgančius per jų kraštą.

Kryžiuočių ekspansija į Lietuvą kuriam laikui buvo sustabdyta. Susidarė palankios sąlygos stiprėti Lietuvos valstybei. Ties Šiauliais buvo suduotas reikšmingas atkirtis ne tik Kalavijuočių ordinui, bet ir organizuotam Vokietijos, Švedijos, Rusios, Lenkijos feodalų, abiejų vokiečių ordinų bendram puolimui.

Atrėmus Kalavijuočių ordino ir jo talkininkų puolimą, žlugo Šventosios Romos imperijos ir popiežiaus planas XIII a. įkurti vokiečių ordinų valstybę prie Baltijos jūros.

Viduramžių raiteliai

Pirmas didelis kryžiaus žygis į Lietuvos žemę pasibaigė kalavijuočių sutriuškinimu. Po pergalės Saulės mūšyje likviduotas Kalavijuočių ordinas, kuris 1237 m. buvo įjungtas į 1230 m. Prūsijoje įsikūrusį Kryžiuočių ordiną. Taip Lietuva pateko **tarp dviejų** agresorių – prūsiškosios ir livoniškosios Ordino atšakų.

Be sunkios tarptautinės situacijos, XIII a. viduryje prasidėjo **vidinės** lietuvių kunigaikščių kovos su Mindaugu.

Tautvilo ir Edivydo ištrėmimas Mindaugui brangiai kainavo.

Siekdami nuversti Lietuvos valdovą, Mindaugo sūnėnai patraukė į savo pusę Haličo kunigaikštį, jotvingius, dalį žemaičių bei Livoniją.

Prasidėjo intensyvūs karo veiksmai tarp Mindaugo ir jo sūnėnų suburtų sąjungininkų.

Padėtis tapo labai grėsminga.

Lietuva Europoje XIII a.

MINDAUGO KRIKŠTAS 1251 M.

Mindaugas bandė gelbėti padėtį siekdamas susitarti su grėsmingiausiu Lietuvos priešu – **Livonijos ordinu**.

Derybose Ordinas pasiūlė Mindaugui **krikštytis** ir **karūnuotis** Lietuvos karaliumi, mainais suteikdamas savo karinę ir diplomatinę pagalbą.

Mindaugas sutiko su sąlygomis. Su Livonijos ordino magistru Andriumi fon Štirlandu (Andreas von Stirland) buvo sutarta, kad Mindaugas prašys popiežiaus krikšto.

Mindaugo pasiuntiniai 1250 m. per Rygą su Livonijos atstovu nuvyko pas popiežių. Gavus Inocento IV sutikimą, 1251 m. vasarą Livonijos ordino kunigas Kristijonas (1254 m. jis tapo pirmuoju Lietuvos vyskupu) pakrikštijo Mindaugą, jo sūnus Ruklį ir Rupeikį, žmoną (pakrikštyta Morta) ir dvariškius.

Livonijai neberemiant Mindaugo priešininkų, jis per keletą metų sugebėjo susidoroti su Tautvilo ir Edivydo pajėgomis bei sąjungininkais.

Mindaugo krikštas.
Nežin. Lietuvos XVII a. dail.
Paveikslo „Palaimintasis Vitas“ fragmentas

Popiežiaus Inocento IV 1251 m. bulių nuorašas. 1251 m. liepos-rugpjūčio mėn. Lietuvos reikalams išleistos šešios Inocento IV bulės buvo adresuotos Lietuvos valdovui Mindaugo, kulmo Ezerio (dab. Saremos), Kuršo, Rygos ir Dorpato (darb. Tartu) vyskupams. Į juos popiežius kreipėsi dėl Mindaugo krikšto, vainikavimo, katedros steigimo, gyventojų krikšto bei apaštalinimo, Šv. Sosto globos Lietuvai ir jos valdovui.

Karas su Livonija buvo nutrauktas.

1252 m. Andrius fon Štirlandas suteikė Mindaugui pagalbą prieš Haličą, Volynę ir žemaičius.

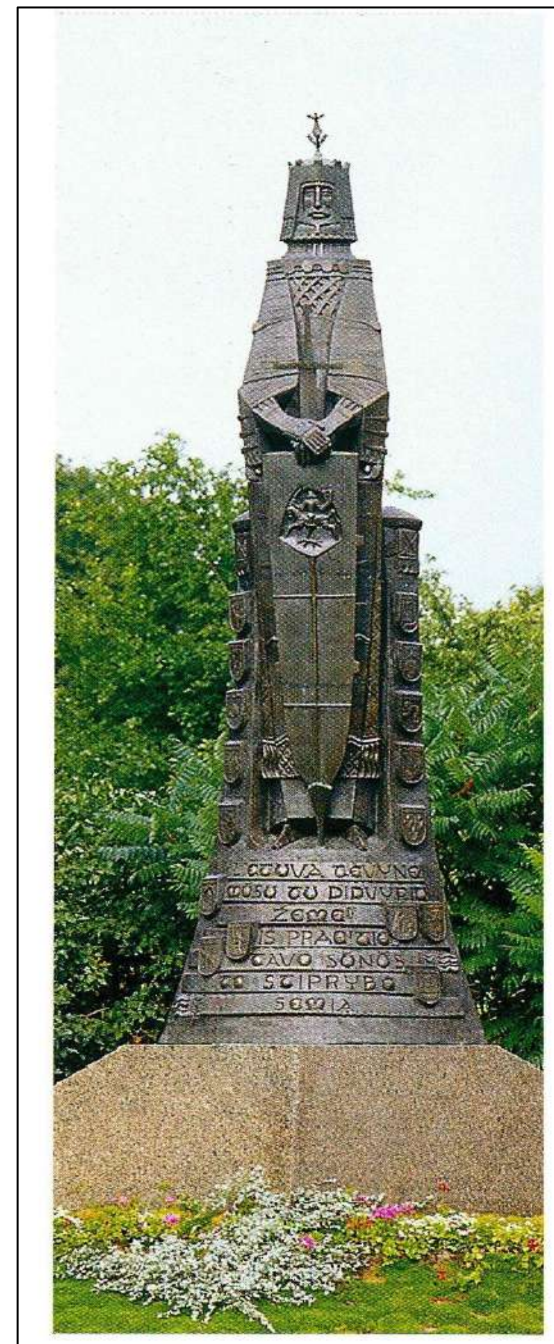
Tautvilas susitaikė su Mindaugu ir liko vasaliniu Polocko kunigaikščiu.

Naujausiai viduramžių Europai (taigi ir Lietuvai) teisė savarankiškai krikštytis buvo nepripažįstama: Europoje jau vyko kryžiaus karai. Todėl suomiai, estai ir latviai buvo nukariauti, prūsai – išnaikinti, o Mindaugas ne tik sugebėjo **sukurti valstybę**, bet ir **patekti** – nors ir laikinai – **į Europos šalių sistemą**.

Svarbūs diplomatiniai laimėjimai rodo, jog Mindaugas talentingai sugebėjo pakreipti įvykius sau naudinga linkme. Net savo priešų jis buvo vadinamas išmintinguoju.

Mindaugas buvo vienintelis **naujausiosios** viduramžių Europos valdovas, sugebėjęs paversti savo tautą ir valstybę istoriniu subjektu.

Svarbiausias tikslas, kurio buvo siekiama krikštijantis, - **karūna**.

Paminklas Mindaugui Druskininkuose

MINDAUGO KARŪNAVIMAS 1253 M.

Lietuva ir Livonijos ordinas intensyviai bendradarbiavo vykdydami sutarties sąlygas. Praėjus dviem metams po krikšto, 1253 m. liepos 6 d. Mindaugas buvo paskelbtas **Lietuvos karaliumi**.

Moneta skirta Mindaugo vainikavimo 750-mečiui

Šiam aktui buvo deramai pasiruošta: Vilniuje buvo pastatyta katedra, su didele palyda atvykęs Andrius Štirlandas atvežė karūnas. Mindaugą karūnavo Kulmo vyskupas Heidenreikas, kuriam Inocentas IV pavedė tai padaryti dar 1251 m. Buvo vainikuota ir karalienė, kaip to reikalavo karūnacijos formuliaras. Jo prisilaikymas liudija, kad Lietuvos valdovo karūnacija buvo kruopščiai apgalvota ir parengta politinė monifestacija.

Tą dieną Mindaugas paskelbė: „Švenčiausias Tėvas ir Viešpats mūsų popiežius Inocentas IV mus pačius, karalystę ir visą nuosavybę priimdamas, Apaštalų Sosto teisę ir globą paskirdamas, savąja valdžia liepė mus karūnuoti karaliumi visos Lietuvos ir žemių visų, kurias iš netikėlių rankų išlupome arba išlupti galėsime.“

1253 metai iš esmės pakeitė Lietuvos tarptautinę situaciją – iš pagoniškos ir Europos atstumtos valstybės Lietuva tapo krikščioniška šalimi, lygiavertė visoms kitoms kaimynėms. Per karūną buvo įmanomas tarptautinis Lietuvos valstybės pripažinimas, valdovo ir jo dinastijos valdžios legitimavimas, t.y. viskas, kuo disponavo to meto Europos karūnuotieji valdovai. Tarp krikščioniškų šalių buvo įteisinta Lietuvos monarchija, - **ji įgijo tarptautinį pripažinimą**.

Mindaugo karūnavimas. Dail. Adomas Varnas

Lietuvos karalystė darėsi gerai sutvarkyta ir valdoma valstybė.

Keli metai po karūnavimo buvo išnaudoti valstybės institutams ugdyti, konsoliduoti ją kiek galima panaudojant Europos valstybingumo laimėjimus.

Ordino žmonės įvesdavo Mindaugo atstovus į popiežiaus kuriją, davė pirmąsias europietiškos diplomatijos pamokas (Parbaus pasiuntinybė). Lietuvoje buvo panaudotas ne vienas nusižiūrėtas valstybės valdymo mechanizmo sraigtelis: prekybos muitai, dešimtinė bažnyčiai ar statybų technologija.

Lietuvos karalystė neutralizavo ar atrėmė jai kilusią grėsmę (Livonija, totoriai), siekė išnaudoti politinius partnerius savo tikslams (popiežius, Livonija), kartu ir jiems darydama nuolaidų, įgijo politinę iniciatyvą Rusioje, aiškėjo santykiai su Lenkija.

Mindaugas buvo tarp iškiliausių regiono valdovų, karalystės statusas bei karinė-politinė galia darė Lietuvą pirmaujančia regiono valstybe.

MONGOLŲ-TOTORIŲ ANTPLŪDIS

XIII a. viduryje iškyla naujas pavojus Lietuvai, kai 1238-1242 m. mongolų-totorių kariuomenė, vadovaujama chano Batijaus, veržėsi į Europą.

Manoma, pirmieji lietuvių susidūrimai su mongolais-totoriais galėjo įvykti 1238-1239 m. per Černigovo apgulimą ir Smolensko puolimą.

1240-1242 m. mongolai-totoriai siautėjo Lietuvos pietrytiniame pasienyje – Bresto-Gardino regione.

Chanas Burundajus

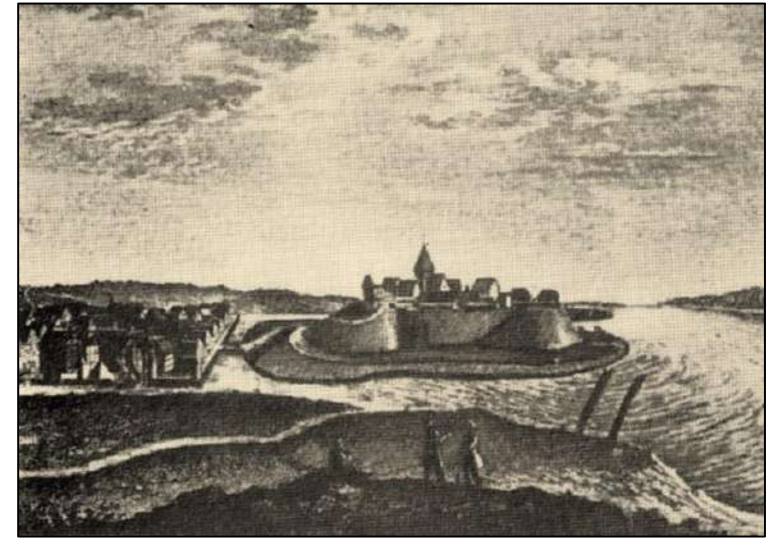
Kitas lietuvių susidūrimas su mongolais-totoriais įvyko 1258-1259 m., po to, kai Lietuva 1258 m. kartu su polockiečiais siaubdami Smolensko žemes, įsiveržė į Aukso ordos valdas.

1258-1259 m. žiemą mongolų-totorių karvedys Burundajus su didele kariuomene įsiveržė į Lietuvos karalystę, nusiaubė Lietuvos žemės rytinį pakraštį ir įsiveržė į Nalšią.

Kraštui ginti reikėjo sutelkti dideles karines pajėgas. Matyt, vengdamas atviro mūšio, Mindaugas nuolat grasino pulti priešą. Totoriai toliau pulti nesiryžo. Jie, prie Nemuno aukštupio nuniokoję pietrytinę to meto Lietuvos valstybės dalį ir jotvingių žemes, pasitraukė.

ŽEMAITIJA

Už diplomatinę ir karinę pagalbą 1253 m. Mindaugas **atidavė Livonijos ordinui dalį žemaičių žemių**. Tačiau užrašė tik tas žemes, kur jo valdžia buvo nominali ir ne įtvirtinta. Ordinas su vyskupu turėjo patys užimti žemes, kurios nebuvo linkusios paklusti.

Klaipėdos pilis ir miestas (apie 1535 m. graviūra)

Be Mindaugo paramos žemaičiai liko **vieni**. Iš šiaurės ir pietvakarių Vokiečių ir Livonijos ordinų riteriai supo žemaičius ir 1252 m. pastatė gerai įtvirtintą Klaipėdos pilį. Pilis turėjo būti tolesnio puolimo į baltų žemes placdarmas, jungiantis abi Vokiečių ordino šakas.

Ordinai siekė užkariauti visą Žemaitiją, tačiau žemaičiai tam aktyviai priešinosi: 1256 m. pradžioje žemaičiai nusiaubė Kuršą. Livoniečiai 1256 m. viduryje atsakė dideliu niokojamu žygiu. 1257 m. pradžioje žemaičiai puolė Klaipėdą. Pilies jie nepaėmė, bet sumušė atskubėjusį jai padėti naują Livonijos ordino magistrą Burhardą Hornhauzeną.

Bendromis pastangomis kryžiuočiai 1259 m. pavasarį Karšuvos žemėje pastatė šv. Jurgio (Georgenburgo) pilį. Ši pilis tapo nuolatinės kovos arena. Jiems primestoje taktikoje žemaičiai savo ruožtu surado vokiečiams neparankią pusę. Pilies blokadą jie derino su Kuršo siaubimu.

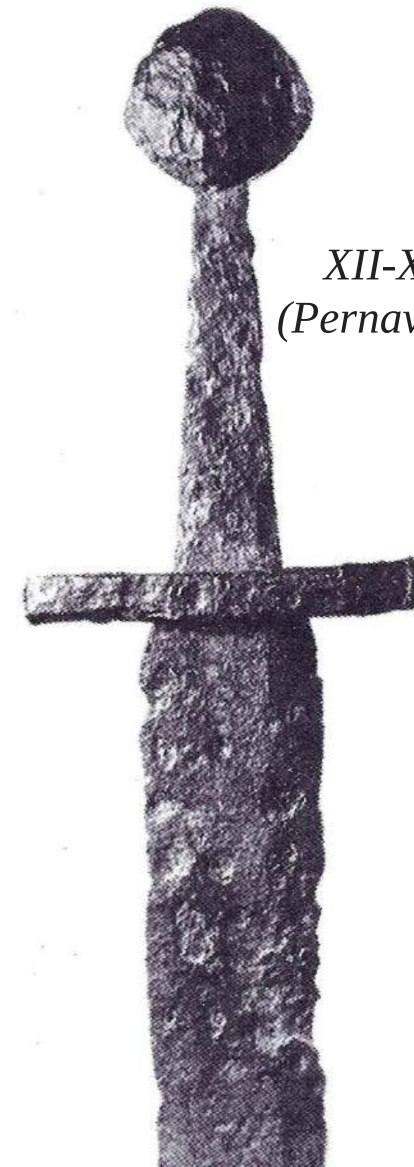
Jungtinė ordino kariuomenė buvo priversta palikti pilį ir žygiuoti į Kuršą, kur prie Durpės ežero ją pasitiko žemaičiai (4000 vyrų).

DURPĖS MŪŠIS 1260 M. LIEPOS 13 D.

Livonijos ordino magistras Burkhardas fon Hornhauzenas ir Kryžiuočių ordino maršalas Heinrichas Boelis, tikėdamiesi sujungti autonominių Ordino šakų valdas ir iš žemaičių blokados išvaduoti šv. Jurgio pilies įgulą, 1260 m. Klaipėdoje sutelkė jungtines pajėgas. Jiems į pagalbą atvyko kryžininkai iš Vokietijos ir kitų kraštų, talkino Švedijos karalaičio Karolio vadovaujami švedų ir danų daliniai, pavergti Prūsijos ir Livonijos gyventojai.

Jungtinei Ordino kariuomenei iš Klaipėdos išžygiavus Georgenburgo pilies link, lietuviai nepasiuntė prieš juos kariuomenės, bet įsiveržė į Kuršą. Taip jie tikėjosi sustabdyti kryžiuočių kariuomenę: neleisti jai veržtis gilyn į Lietuvą, nugabenti maisto Georgenburgo pilies įgulai ir ją sustiprinti.

Be to, lietuviai siekė su Ordinu kautis jų valdomoje teritorijoje. Sužinojusi apie 4000 lietuvių įsiveržimą, kryžiuočių vadovybė pakeitė žygio kryptį ir grįžo į Kuršą. 1260 m. liepos 13 d. prie Durpės ežero (į šiaurės rytus nuo Liepojos) jie susidūrė su Lietuvos kariuomene.

XII-XIII a. Kalavijas (Pernava – Kėdainių raj.)

Durbės mūšis. Dail. Vincas Norkus

Paminklas Durbės mūšiui Telšiuose

Prasidėjus mūšiui, iš Ordino kariuomenės ėmė trauktis ir bėgti kuršiai, jai pasekė estai ir taip pat paliko mūšio lauką. Pasitraukus estams, vokiečius apėmė panika, dalis jų bandė bėgti, tačiau, kaip žymima *Dusburgiečio kronikoje*, pasitraukę kuršiai puolė juos iš užnugario: „lietuviams puolant iš priekio, o kuršiams iš užnugario“ kryžiuočiai buvo apsupti. Taip dauguma jų krito „gintis nenuspėję“. Manoma, žemaičių puolimas buvęs žaibiškas.

Durpės mūšis buvo didžiausias XIII a. kryžiaus žygių į baltų žemes mūšis ir didžiausia lietuvių (žemaičių) pergalė, kuri sukrėtė abi Ordino šakas. Buvo suduotas stiprus smūgis Kryžiuočių ordino karinei organizacijai ir jos talkininkams. Po mūšio iš Georgenburgo pilies kryžiuočiai išvedė savo įgulą, pavergtose jų žemėse sukilo kuršiai, žiemgaliai, estai, prasidėjo Didysis prūsų sukilimas (vykęs 1260 -1274 m.).

DURPĖS MŪŠIO PADARINIAI

Žinia apie Vokiečių ordino sutriuškinimą prie Durpės ežero tuojau pat apskriejo Baltijos baseino šalis ir net platesnius regionus. Vokiečių įgulos skubiai paliko šv. Jurgio ir Duobelės pilis. Pavojus Žemaitijai atitolo, nes Ordinas taip nusilpo, kad ilgam tapo Lietuvai nepavojingas. Tačiau Durpės mūšis, fiziškai sunaikinęs kryžiuočių branduolį Baltijos šalyse, negalėjo sunaikinti Europos misijinio nukariavimo sistemos. Pagalbą Vokiečių ordinui energingai organizavo popiežius Aleksandras IV.

Treniota 1578 m. graviūroje iš A. Gvanjinio kronikos

Lietuvos ir Vokiečių ordino santykiai po Durpės mūšio išoriškai nepakito. Mindaugas labai vertino tarptautinį Lietuvos pripažinimą, todėl ramiai stebėjo įvykius. Tačiau įtampa didėjo.

Žemaičių sėkmė nesusuko galvos jų kunigaikščiams. 1261 m. vasaros pabaigoje žemaičių delegacija atvyko pas Mindaugą. Suprasdami, kad vieni nesugebės ilgai atsilaikyti prie vokiečius, žemaičiai kreipėsi į Mindaugą pagalbos, prašė priimti Žemaitiją Lietuvos karaliaus valdinybėn ir pradėti karą prieš Vokiečių ordiną.

Mindaugas svyravo, bet viską nulėmė kunigaikščio Treniotos spaudimas, kuris rėmė žemaičius ir skelbė baltų genčių jungimo politiką. Žemaičių sąlygos buvo priimtos. 1261 m. Mindaugas su Livonijos ordinu oficialiai nutraukė taikos sutartį ir liepė ruoštis karui. Ieškant sąjungininkų, buvo susitarta veikti bendrai su Naugardu.

Taip buvo sugriautas tiltas, Lietuvą jungęs su Europa, tačiau buvo atgauta Žemaitija.

Prasidėjusiame kare su Vokiečių ordinu Treniota pasižymėjo kaip energingas karo vadas ir nuoseklus kovotojas su Ordinu. Mindaugui teko atremti jam artimų žmonių, taikos su Livonija šalininkų pasipriešinimą.

Rusios reikalų Mindaugas negalėjo palikti likimo valiai, todėl Treniota, vykstant karui su Ordinu, įgijo vis didesnę įtaką valstybėje.

Cėsių pilies griuvėsiai

1261 m. rudenį lietuvių kariuomenė įžengė į Livoniją ir nusiaubė Cėsio pilies (*dabartinė Latvija*) apylinkes, tačiau pačios pilies paimti neįstengė.

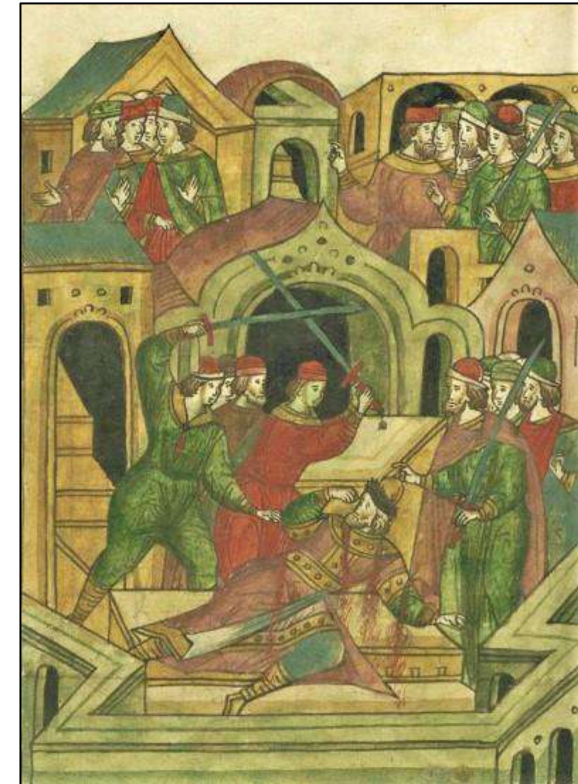
Data	***Trumpa įvykių charakteristika***				
LIETUVIŲ KARO ŽYGIAI 1201-1263 METAIS					
Laikotarpis	Metai	Žygiai			
		Į Livoniją	Į Rusiją	Į Lenkiją	Iš viso
Iki Mindaugo	1201-1210	12	5	1	18
	1211-1220	7	6	2	15
	1221-1230	2	3	2	7
	1231-1240	-	4	1	5
	Iš viso	21	18	6	45
Mindaugo laikai	1241-1250	3	9	3	15
	1651-1260	-	6	3	9
	1261-1263	2	2	2	6
	Iš viso	5	17	8	30
Iš viso 1201–1263		26	35	14	75

Lietuvių karo žygiai 1201 – 1263 m.

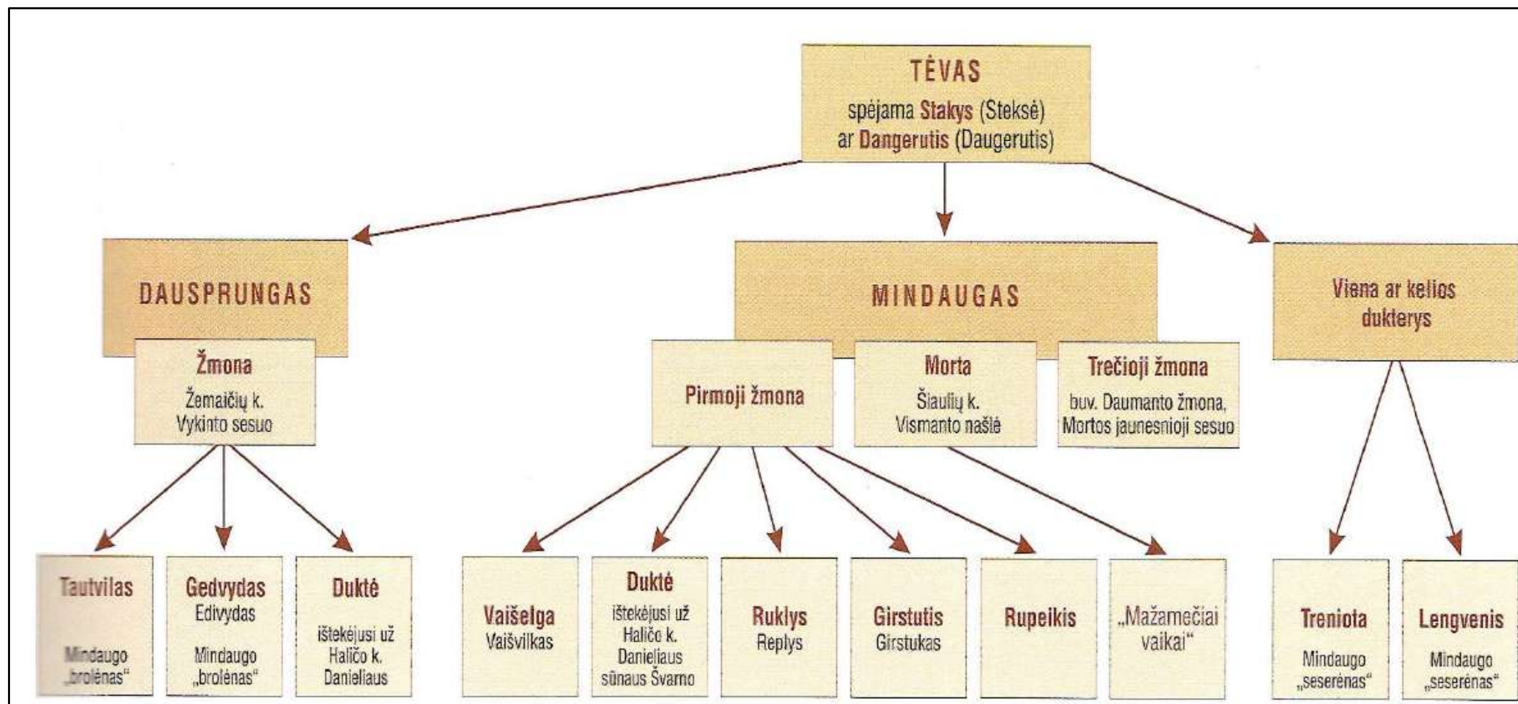
MINDAUGO NUŽUDYMAS

Mindaugas rėmėsi karine jėga ir siekė valdyti vienas. Tuo jis atstūmė savo šalininkus. Priėmus katalikų tikėjimą, priešų padaugėjo. Vieni jam pavydėjo karaliaus karūnos, kiti gynė pagonių tikėjimą, treti nenorėjo paklusti jo valdžiai.

Nalšios kunigaikštis Daumantas (iš kurio Mindaugas paveržė žmoną), veikęs išvien su stipriausiu Mindaugo varžovu Treniota (valdė 1263-1264 m.), **1263 m. rugsėjo 12 d.** nužudė Mindaugą ir jo sūnus Ruklį ir Rupeikį. Valdžią Lietuvoje (kartu su Žemaitija) perėmė Treniota.

Mindaugo nužudymas (Iliustruotojo metraščių sąvado miniatiūra, 16 a. antra pusė)

Mindaugo genealoginis medis

Valdas Bubelevičius. Mindaugas. Lietuvos karalius

AGLUONA (LATVIJA)

Pirmasis žinomas liudijimas apie Mindaugo kapavietę Agluonoje mus pasiekė iš XVII a.

Duobelės pastorius ir religinių raštų vertėjas J. F. Rivijus (Rivius, ?–1685) savo raštuose mini, jog 1618 m. Agluonoje, šalinant kažkokio seno bokšto griuvėsius, buvo rasta juodo marmuro antkapinė plokštė, liudijanti Mindaugo kapą. Vėliau ši plokštė išvežta į Kuoknesės bažnyčią, bet iki mūsų dienų neišlikusi, likęs tik teksto nuorašas, padarytas 1690 m.

Nuorašas skelbia, kad „šioje žemėje ilsisi Mindaugas (MENDOCUS), kunigaikštis (vadas?) lietuvis (DUX LITHUANUS), kuriam gyventi ir mirti buvo garbė, garbės reikalas. /.../ Karaliumi iš kunigaikščių (REX EDUCE) /.../ (tapęs?) pirmuoju /.../ Stabų garbintojas dvilypis (IDOLISCULT*or* DUPLEX EST). /.../ Ir nebūdamas saugus (NEC TUTISS*imus*) klasta žiauria (ASTUTIAE CRUDELI) /.../ nužudytas (*oc*CISUSEST) metais išganymo (ANNO <...> SALUTIS) 1263 rugsėjo 12“.

Mindaugo antkapinės plokštės teksto nuorašas: HAC REQUIESCIT HUMO MENDOCUS DUX LITHUANUS /.../ VIVERE CUI VITAE ET OBIREFUIT. HONORIS. O/.../TANCI REX EDUCE NUNCI XC NUI*c* PRINCEPS. NUNCI IDOLIS CULT*or* DUPLEX EST E/.../ NEC TUTISS*(imus)* ASTUTIAE CRUDELI /.../ *oc*CISUS EST ANNO I MCCLXIII. SALUTIS SEPTEMBER XII (kursyvu surinkti spėjamieji fragmentai).

Paminklas Mindaugui, žmonai Mortai ir sūnui Rukliui Agluonoje (Latvija)

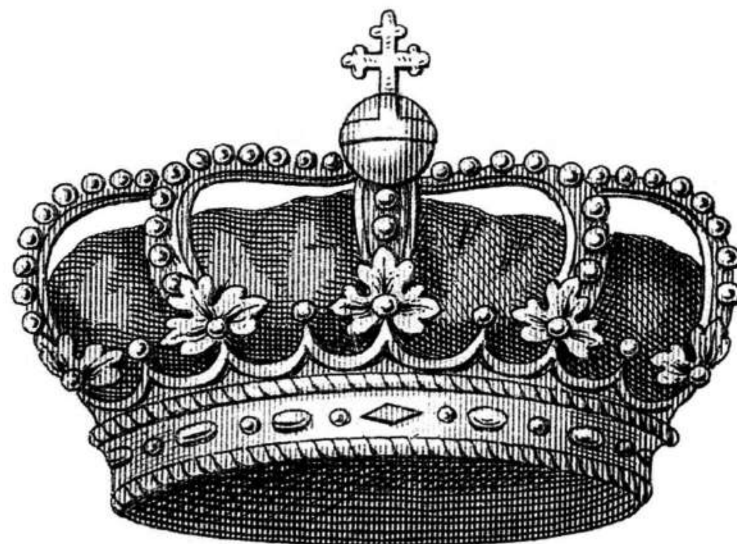
Pasak vienų, Mindaugas palaidotas Agluonoje, pilkapyje į vakarus nuo bažnyčios, prie dabartinių kapinių. Kiti teigia, kad Mindaugo palaikai buvo perkelti į bažnyčią, po altoriumi, kur prie pirmo pilioriaus į dešinę nuo altoriaus dominikonai buvo pritvirtinę atminimo lentą su užrašu „Didžiajam Lietuvos valdovui Mindaugui“, tačiau po 1863 m. sukilimo, prasidėjus smarkiai antikatalikiškai caro valdžios reakcijai, toji lenta dingusi.

Spėjamoji Mindaugo kapo vieta yra į kairę nuo bazilikos, dabartinių kapinių pradžioje. Prieš Antrąjį pasaulinį karą vietiniai gyventojai tą vietą dar vadinę „Karaliaus sostu“, tik nežinoję, kokio būtent karaliaus.

Agluonos bazilika ir vienuolynas šiandien (Latvija)

Mindaugo palikimas

Justinas Marcinkevičius

Ištrauka iš dramos

„Mindaugas“

Mindaugas

Ar mes ieškojom sau naštos? Tai ji

Mus išsirinko. Mes – jos pirmos aukos.

Deja, ne paskutinės... O ir mes,

Ar mes neturim bent mažytės teisės

Tegu ir ne į laimę, tai jau bent

Į laimės trupinėlį? Štai ir šiandien:

Atrodo, jau galėčiau būt laimingas –

Įvyko tai, ko siekiau, ko taip troškau.

Bet aš žinau, jog tai tiktai pradžia.

Menka pradžia. Tikra našta dar laukia.

Aš padarysiu Lietuvą, Sukursiu

Ją iš ugnies, iš molio ir vandens.

Mindaugo veiksmai ir numanoma jų motyvacija leidžia teigti, kad tai buvo energingas, ryžtingas, atkakliai siekiantis savo tikslo, lankstus, naujovių siekiantis Lietuvos valdovas, kuris sukūrė didžiausią ankstyvosios Lietuvos istorijos kūrinį – **valstybę**, suteikusią galimybę lietuvių tautai **išlikti** ir vėliau perimti Vakarų civilizaciją.

Žuvus Mindaugui, žlugo ir karaliaus titulas Lietuvai. Lietuva nebegavo karalystės titulo, kuris politinei valstybės ateičiai būtų turėjęs reikšmės. Tačiau vienu atžvilgiu Mindaugas nurodė Lietuvos valdovams pastovų kelią, kuriuo buvo svarbu eiti. Sukurta Lietuvos valstybė nesuskilo, o toliau stiprėjo.

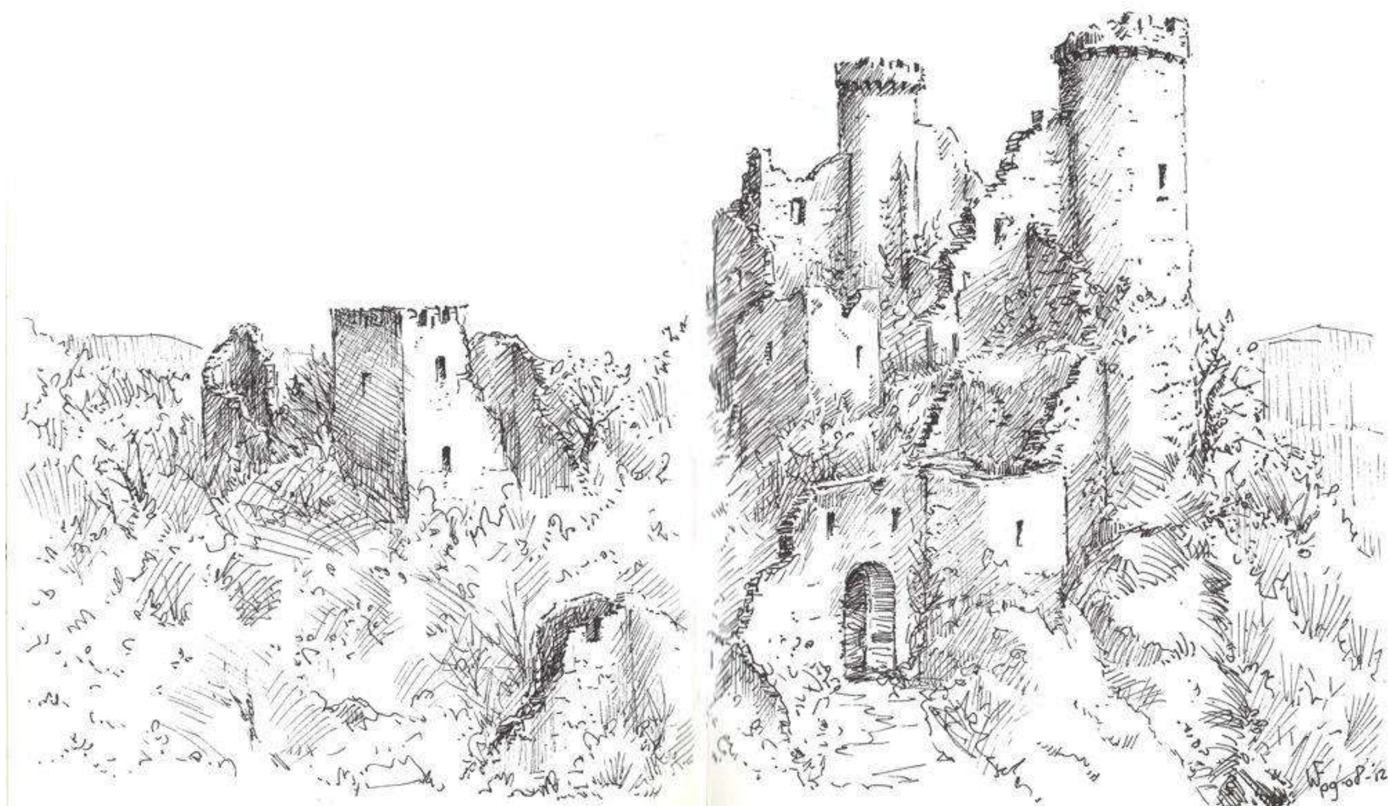
Mindaugo kūrybos pėdsakai gyvavo iki pat Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos sunaikinimo 1795 m., o tam tikra prasme ir atkuriant Lietuvos valstybę 1918 m. bei 1990 m.

Taigi Mindaugo idėja tebėra gyva ir dabar.

Paminklas Mindaugui Vilniuje
Mindaugas - pirmasis ir paskutinis Lietuvos karalius

Senosios Lietuvos sostinės

SOSTINĖ

Tai pats svarbiausias valstybės miestas. Joje paprastai įsikuria aukščiausioji valstybės valdžia. *Sostinė* – tai vieta, kurioje yra sostas. *Sostas* – valdovo krėslas, jo valdžios simbolis. Dažnai *sostas* vartojamas vietoj žodžių *valdžia*, *valdovas*.

Viduriniais amžiais nebuvo jokių įstatymų, kuriuose kuris nors miestas būtų pavadintas valstybės sostine. Karaliaus Mindaugo laikais, nuolatinių valdovo gyvenamųjų vietų nebuvo. Mindaugo dvarai buvo išsimėtę po visą valstybę. Didysis kunigaikštis valdė nuolat keliaudamas po visame krašte išsibarsčiusius savo valdžios centrus. Sostine tapdavo tas miestas ar ta pilis, kur apsistodavo valdovas.

Nebuvo tokios vietos kur kunigaikštis užsibūtų didžiąją metų dalį. Paprastai išsirinkdavo svarbesnė vieta, kurioje jis lankydavosi šiek tiek dažniau ir išsibūdavo šiek tiek ilgiau negu kitur. Tokia vieta ir gali būti laikoma sostine.

VORUTA

Daugelis praeities tyrinėtojų seniausia Lietuvos sostine laiko Vorutą. Senajame rusų metraštyje randame žinią, kad Tautvilas, kovodamas su Mindaugu, apgulė jo Vorutos pilį. Kur ta Voruta buvo, nieko nepasakyta. Jau daugiau kaip šimtą metų istorikai ieško šios paslaptingos Mindaugo sostinės. Istorikams bandant bent apytiksliai nustatyti Vorutos pilies vietą, remiantis šalia Šeimyniškėlių pil. tekančio upelio (*Varutis/Varutė*, *Varelis*, *Variukas*) ir Vorutos pilies pavadinimų panašumu bei perteikta vietos gyventojų žodine tradicija ir archeologinių tyrimų duomenimis, Vorutą siūlo lokalizuoti dab. Šeimyniškėlių piliakalnyje (Anykščių rajone), kuriame XIII a. viduryje ir antrojoje pusėje medinė valstybinė pilis, pastatyta apie XIII a. vidurį iki tol negyventoje vietoje.

Šeimyniškėlių piliakalnis (spėjama Vorutos pilies vieta)

NAUGARDUKAS

Keletą amžių didelė dabartinės Baltarusijos teritorijos dalis buvo valdoma Lietuvos didžiųjų kunigaikščių. Neatskiejama yra ir bendra mūsų istorija, todėl kai kam kyla pagunda Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės sostinės ieškoti Baltarusijoje. Naugardukas – miestas, kuris, daugumos baltarusių manymu, buvo Mindaugo sostinė. Naugarduką Mindaugas tikrai valdė, tačiau ne pats, o per sūnų Vaišvilą ar kitus statytinius. Nei dėl šio fakto, nei dėl to, kad po karaliaus žūties Lietuvą trumpai valdė Naugarduko valdytojai Vaišvilas ir Švarnas, šio miesto negalime vadinti šalies sostine.

Naugardukas ilgą laiką buvo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės dalis. Ir dabar čia stovi aukštas piliakalnis, vadinamas Mindaugo kalnu. Mieste dar yra išlikusių didingos XIV a. pilies griuvėsių.

Miestelis XIX a. pab. Išlikę trys Pilies bokštai, iš kairės: Sargybos, Skydinis ir Bažnytinis, toliau Kristaus Atsimainymo bažnyčia. Kalva su kryžiais – Mindaugo kalnas (M. Rožanskio graviūra)

KERNAVĖ

Kernavė – yra miestelis prie Neries Širvintų r. savivaldybės teritorijoje, garsus penkiais piliakalniais, kurie XIX a, pavadinti: Aukuro kalnu, Mindaugo sostu, Lizdeikos kalnu, Pilies kalnu ir Kriveikiškio piliakalniu. Į šį miestą krypo didžiausi XIII a. Livonijos kalavijuočių žygiai. Kaip tik dėl to jis pateko į rašytinius šaltinius.

Remdamiesi vokiečių kronininkais, kai kurie istorikai mano, kad Kernavė turėjus būti pirmųjų valdovų žemė. Kunigaikščio dvarvietė laikomas Aukuro piliakalnis. Kiti 4 piliakalniai sudarė kunigaikščio pilies priešpilnį.

Kernavės piliakalnių kompleksas, Širvintų rajone. Dešinėje Aukuro kalnas, priekyje Mindaugo sosto kalnas, o už jų Lizdeikos kalnas.

ALŠĖNAI (BALTARUSIJA)

Ankstyviausios Lietuvos sostinės vis dėlto turbūt taip pat reikėtų ieškoti Ašmenos krašte, kuriame, kaip minėta, buvo Lietuvos žemės siaurąja prasme branduolys. Deja, šis kraštas kol kas dar mažai pažįstamas, nes yra atsidūręs už Lietuvos valstybės ribų.

Sprendžiant iš archeologinių duomenų, stambiausias XIII a. gynybinis kompleksas šiame krašte buvo Alšėnų (Galšios) piliakalnis, datuojamas XII–XIV a. Alšėnų įkūrimas Lietuvos metraščių legendose priskiriamas legendiniam kunigaikščiui Alšiui (vardas padarytas iš Alšėnų vietovardžio). Pirmieji Alšėnai esą buvo įkurti Alšio prie Vilniaus, vėliau perkelti į dabartinius Alšėnus. Tai gali būti tolimi Alšėnų priklausomybės Mindaugui ir jų vaidinto svarbaus valstybinės valdžios centro vaidmens atgarsiai istorinėje tradicijoje.

Prie Alšėnų pilies (dail A.Adamas, 1812 m.)

Alšėnų miestas

JPilys

Lietuvos valstybės kūrimasis ir stiprėjimas – tai nuolatiniai karai su kaimynais, su ordinais, ar net tarpusavio vaidai. XIII a. prasidėjusiame kare dabartinėje Lietuvos teritorijoje gyvenusios baltų gentys ne tik atsilaikė, bet ir sukūrė savo valstybę. Didelis vaidmuo karų epochoje teko gynybinėms **pilims**.

Pilys – kariniai objektai. Įprasta, kad pilys atsiranda kuriantis valstybei, o jų statymas, rūpinimasis jomis tiesiogiai susijęs su krašto gynyba. Lietuvoje XIII a. II p. pašalinus stambiausius žemių kunigaikščius, atskiri gentiniai vietinių kunigaikščių tinklai buvo sujungti į vieną didžiojo kunigaikščio pilių sistemą.

XIII a. pab. valstybė jau pajėgė priešpastatyti Vokiečių ordinui ištisą pilių grandinę Nemuno žemupyje. Tarp daugybės ant piliakalnių stovėjusių gynybinių pilių, tik keletas buvo mūrinių, todėl pagrindinį visos Vakarų Europos palaikomą nuolatinį kryžiuočių puolimą teko atremti **medinėms pilis**.

Nemuno linijos pilys krašto gynyboje didelę reikšmę įgijo nuo XIII a. pab., kai Kryžiuočių ordinas pradėjo nuolat puldinėti Lietuvą iš vakarų ir pietų.

Antroji linija saugojo nuo Livonijos ordino. Kiek vėliau, XIV a., išsiskyrė Žemaitijos pilių juosta ir Vilnius – Trakų prieigas saugojusios pilys. Žemaitijos medinių pilių sistemoje viena galingiausių buvo Medvėgalio (Šilalės r.) pilis, įrengta ant aukšto (apie 25 m.) stačiašlaičio piliakalnio.

Medinės pilys stovėjo iki XIV a. pab. – XV a. pr.

Istorijos chronologija 1200–1263 m.

1200 - 1236 m.	Iš 42 lietuvių karo žygių, 23 žygiai buvo nukreipti šiaurėn, t.y. prieš kalavijuočius ir latvių gimines ir tik 15 jų – prieš rytinius slavus
1201 m.	Įkuriama Ryga
1202 m.	Įsteigiamas Kristaus riterių brolijos (Kalavijuočių) ordinas
1204 m.	Popiežius Inocentas III patvirtina Kalavijuočių ordiną ir suteikia jam Tamplierių ordino įstatus ir ženklą, nešiojamą ant drabužių, būtent kalaviją ir kryžių. Lietuviai su lyviais puola Rygą
1206 m.	Lyvių sukilimas ir jo numalšinimas Lyvių žemės nukariavimas ir apkrikštijimas
1208 m.	Pirmasis kalavijuočių žygis į Estiją Rygos vyskupo ir kalavijuočių pirmasis puolimas prieš lietuvius
1210 m.	Lyvių, estų, žemgalių, kuršių, lietuvių ir Polocko kunigaikščio karas su Livonija.
1212 m.	Livonijos ir Polocko sąjunga prieš Lietuvą
1213 m.	Lietuvių vyresniojo kunigaikščio Dangeručio sąjunga su Naugardu Dangerutis patenka į kalavijuočių nelaisvę ir nusižudo
1214 m.	Rytų lietuviai apgina Jersikos kunigaikštį Vsevolodą nuo livoniečių Lietuvių žygis į Livoniją. Žūsta lietuvių vyresnysis kunigaikštis Steksė
1218 m.	Lietuviai užpuola Pskovą Vokiečiai įsteigia Sėlių ir Žiemgalos vyskupijas
1218 - 1220 m.	Užsimezga kontaktai tarp žemgalių ir smulkiųjų lietuvių kunigaikščių

1219 m.	Rytų žemgaliai paprašė Livonijos pagalbos prieš lietuvius. Tai leido livoniečiams Mežuotnėje įkurti savo įgulą Lietuvai atstovauja net 21 kunigaikštis, priklausantis 5 giminėms
1223 - 1224 m.	Galutinai nukariaujama Estija
1223 - 1234 m.	Kasmetiniai lietuvių žygiai į Šiaurės, Šiaurės Vakarų ir Vudurio Rusią
1225 m.	Mozūrijos kunigaikščio Konrado ir Vokiečių ordino derybų pradžia Pirmą kartą pajungiamas Kuršas Vakarų Žemgalos kunigaikštis Viestartas iškėlė besusidarančios Žemgalos valstybės krikšto, kartu ir politinio pripažinimo, klausimą
1228 m.	Lietuviai ir žemgaliai dalyvavo lenkų tarpusavio kovose Alberiko kronika pamini Lietuvą tarp nukariautinių pagonių šalių
1228 m. Gegužės 3 d.	Vyskupas Kristijonas perleido ordinui dešimtinę kunigaikščio Konrado nurodytose Kulmo žemėse
1228 m.	Mozūrijos kunigaikštis Konradas su vyskupu Kristijonu įsteigė karinį Dobrynės brolių ordiną
1229 m.	Livoniečių žygis į šiaurrytinę Lietuvą, Kalavijuočių ordinas pirmą kartą didesnėmis pajėgomis puolė Lietuvos teritoriją.

1230 m.	Ordinas iš Konrado išreikalauja dar kartą pakartoti Kulmo žemės dovanojimo aktą
1230 m. Rugsėjo 12 d.	Popiežiaus bule, kuriame patvirtinamas Konrado Kulmo žemių dovanojimas Vokiečių Ordinui
1230 - 1236 m.	Popiežius Grigalius IX paskelbia 15 bulių, nukreiptų prieš pagonis
XIII a. Pirm. trečdalis	Su Livonija kovojo Rytų Lietuva
1231 m. Pavasaris	Prie Vyslos atvyko Hermano Balkos vadovaujamas būrelis riterių
1231 m.	Kalavijuočių ordino vadovybė pasiūlė Kryžiuočių ordino vadovybei sujungti abu ordinus Kryžiuočių ordinas pradėjo pulti aisčių gentis
1231 - 1233 m.	Prūsų užkariavimo pradžia, pilių statybą
1231 - 1283 m.	Su kryžiuočiais kovojo prūsai ir vakariniai lietuviai
1232 m.	Kryžiuočiai įsikuria Torne
1234 m.	Popiežius Grigalius IX leido Kryžiuočių ordinui kurti savo valstybę
1234 - 1236 m.	Nukariaujama pietvakarių prūsų Pavislio žemė

1235 m.	Kryžiuočiai įsikuria Kulme
1236 m.	Volynės kunigaikštis jau derasi su Mindaugu, kaip visos Lietuvos valdovu
1236 m. Vasario 19 d.	Popiežius Grigalius IX bule paskelbė pirmąjį kryžiaus žygį prieš lietuvius
1236 m. Rugsėjo 22 d.	Saulės mūšis, pasibaigęs katastrofišku Livonijos kariuomenės pralaimėjimu
1237 m.	Kryžiuočiai užgrobė antrąją prusų sritį – Pogezaniją (Pagudę) su svarbiu prūsų uostu Trūze
1237 m. Gegužės 12 d.	Įvykdytas ordinų susijungimas (Prūsijos ir Livonijos). Apie tai Romos popiežius paskelbė savo bule
1237 - 1263 m.	Iš 33 lietuvių karo žygių į kaimynus tik 5 tėra buvę į ordino valdas, 8 – į Lenkiją ir 20 – į rusų žemes
1238 - 1240 m.	Balgos pilies ėmimas
1237 - 1283 m.	Apie 50 metų Livonijos ordinas buvo pats pavojingiausias Lietuvos priešas, nes nuo pat gimimo dienos jo pagrindinis tikslas buvo nukariauti Lietuvą
1239 m.	Balgos pilies puolimas jungtinėmis prūsų jėgomis
1240 m.	Iš prūsų nelaisvės grįžta Kristijonas, kurio valdą jau buvo užėmę kryžiuočiai
1240 m. (4-ojo dešimt. pab.)	Lietuvoje įsigali vienas vyresnysis kunigaikštis (Mindaugas)
1240 - 1263 m.	Mindaugas – Lietuvos didysis kunigaikštis
1241 m.	Kryžiuočiai užkariauja Bartą, Varniją ir Natangiją
1241 m. Ruduo	Primojo prūsų sukilimo pradžia
1243 m. Liepos 29 d.	Legato Vilhelmo aktas, kuris padalija Prūsija į 4 vyskupijas
1244 m. Pradžia	Prūsų žemių konfederacijos kova su vokiečių ordinu. Renzės mūšis
1244 m. pab. - 1245 m. pr.	Embulės pilies puolimas buvo pirma didelė Lietuvos valstybės karinė operacija prieš Livonijos ordiną
1245 m. Birželio mėn.	Livonijos ordinas išsirūpino iš Vokietijos imperatoriaus Fridricho II leidimą ir įgaliojimą Lietuvai nukariauti
1245 m. pab. - 1246 m. pr.	Albertas Sverbernis paskiriamas Livonijos ir Prūsijos arkivyskupu Vokiečiai apgulė Mindaugo sostinę
1246 m.	Livonijos Ordinas pirmą kartą įsiveržia į Sambiją
1246 - 1254 m.	Vidaus nesantaika Lietuvoje

1248 m. pab. - 1249 m. pr.	Tautvilo, Edivydo ir Vykinto žygis į Smolensko žemes Prie Poltavos upės žūsta Maskvos kunigaikštis Mykolas Prie Zubcovo Suzdalės kunigaikščiai sumuša lietuvius Mingaudas užgrobia brolėnų žemes
1249 m. Vasario 7 d.	Christburgo sutartis
1249 m. Vidurys	Vykintas renka kariuomenę Žemaitijoje prieš Mindaugą
1249 m. Antroji pusė	Koalicijos susidarymas prieš Mindaugą (Haličio-Volynės, Livonijos, šiaurės žemaičių ir jotvingių) Haličėnai sugriauna Lietuvai priklaususias Zditovo, Volkovyskio ir Slonimo pilis
1249 m. Spalio 30 d.	Notangai sumuša kryžiuočių kariuomenę
1249 m. pab.	Mindaugas užgrobia Tautvilo ir Edivydo naujas užkariautas rusų žemes Kyla konfliktas tarp Tautvilo, Edivydo ir Vykinto su Mindaugu. Šie pabėga į Haličą
1249 m. pab. - 1250 m. pr.	Tautvilas su haličėnais įsiveržia į Mindaugo valdas, tačiau niekur neįsitvirtina.
1250 m. pr. - 1250 m. pirm. pusė	Tautvilas atvyksta į Rygą ir krikštijasi. Tai pirmasis Rygoje lotyniškai pakrikštytas lietuvių kunigaikštis
1250 m. Pirmoji pusė	Livonijos ordino žygis į Mindaugo domeną, Vorutos pilį
1250 m. Vidurys	Livonijos ordino žygis į Pietų Žemaitiją
1250 m. Antroji pusė	Pirmą kartą nukariaujama Žemgala
1250 m. pab.	Mindaugo ir Livonijos ordino magistro Andriaus Štirlando derybos
1250 m.	Vaišvilos krikštas Rytų apeigomis Naugarduke
1251 m.	Popiežius paveda Chelmo vyskupui paskirti Lietuvai vyskupą, kai katedrai bus paskirta geriausia krašto žemė Pirmosios Lietuvos bažnyčios pastatymas (Mindaugo katedra)
1251 m. Vasario 24 d.	Lyono arbitražo sutartis, sujungusi ordino ir arkivyskupo suskilusias pastangas prieš Lietuvą
1251 m. Pirmoji pusė	Tautvilas su haličėnais apgula Vorutos pilį
1251 m. Vidurys	Mindaugas apgula Vykinto Tverų pilį
1251 m. Vasara	Livonijos ordino magistro atvykimas į Lietuvą pas Mindaugą

1251 m. Liepos mėn.	Lietuvos (Parbaus) pasiuntinybė susitinka Milane su popiežiumi
1251 m. Liepos 17 d.	Popiežiaus raštas Chelmo vyskupui, kuriuo paveda karūnuoti Mindaugą, tačiau su sąlyga, kad Lietuva priklausytų nuo popiežiaus Mindaugui ir Lietuvai suteikiama šv. Petro nuosavybės teisė Popiežiaus gautas sutikimas karūnuoti Mindaugą karaliumi
1251 m. Liepos antroji pusė	Mindaugo krikštas (Mindaugo žmona ir du sūnūs Ruklis ir Rupeika apkrikštijami)
1251 m. Liepos 26 d.	Popiežius Inocentas IV ragino Rygos, Dorpato ir Ozilijos vyskupus drauge su teutonų ordinu Mindaugui padėti apkrikštyti pagonis
1251 m. pab. - 1252 m. pab.	Mindaugas susidoroja su Šiaulių kunigaikščiais Bulioniais (Vismantu, Eidivydu, Sprudeika)
1251 - 1243 m.	Pirmojo prūsų sukilimo pabaiga
1251 - 1261 m.	Mindaugas buvo oficialiai taikoje su Livonijos ordinu
1252 m. Sausio 13 d.	Popiežius Inocentas UV savo raštu ragino Čekijos dominikonus skelbti kryžiaus karą Prūsų ir Livonijos krašte
1252 m. Kovo - balandžio mėn.	Haličėnų žygis į Juodąją Rusą ir pietų Lietuvą
1252 m. Pirmoji pusė	Mindaugas neutralizuoja žemaičius ir jotvingius
1252 m. Antroji pusė	Tautvilas atbėga į Haličą
1252 m. Ruduo	Pastatoma pirmoji Klaipėdos pilis
1252 - 1253 m.	Sambijos nukariavimo pradžia
1252 - 1258 m.	Sambijos nukariavimas
1253 m. Pirmoji pusė	Žemaičiai ir sambiai apgula pirmąją Klaipėdos pilį
1253 m. Birželio 24 d.	Įšventinami Lietuvos vyskupai Vitas ir Kristijonas Kristijonas tampa pirmuoju Lietuvos vyskupu, tačiau priesaiką priėmė Rygos arkivyskupo vardu
1253 m. Liepos mėn.	Mindaugas perleidžia Livonijos ordinui didžiąją Žemaitijos dalį, kurią dar kartą patvirtina raštais 1235, 1257, 1259 ir 1261 m.
1253 m. Liepos 6 d.	**Mindaugas vainikuojamas Lietuvos karaliumi, Lietuva tampa karalyste**

1253 m. Vasaros pabaiga	Livonijos vicemagistro Eberhardo Zeino žygis į Žemaitiją
1253 m. Rugpjūčio 23 d.	Popiežius Inocentas IV bule skelbia karo žygį ginti Klaipėdos pilį, paskirti žemaičių prekybos komunikacijas
1253 m. Ruduo	Pastatoma antroji Klaipėdos pilis
1253 m. Rugpjūčio 22 d.	Popiežius Mindaugo tonaciją patvirtino
1253 m. pab. - 1254 m. pr.	Sambiai atmuša Christburgo komtūro Henriko Stangės žygį į Girmavą
1254 m. Kovo 8 d. ir liepos 12 d.	Mindaugas dalį Žemaitijos žemių (Laukuvos, Raseinių ir Betygalos antrąją pusę) paskyrė Lietuvos vyskupui Kristijonui
1254 m. pavasar. pab. - vasaros pr.	Didysis sambių žygis į Klaipėdą
1254 m. Vasaros pab.	Livonijos nepasisekęs žygis į Sambiją
1254 m. Rugsėjo 3 d.	Lietuvos bažnytinės provincijos įkūrimas, nes iš vyskupo Kristijono paimama priesaika popiežiaus ir Romos vyskupo vardu
1255 m. Sausio mėn.	Čekijos karaliaus žygis į Sambiją. Jo garbei buvo pastatytas Karaliaučiaus – svarbus atramos taškas kovoje prieš lietuvius

1255 m.	Kryžiuočiai pajungia Lamatą Žemaičių konfederacijos susidarymas Žemaičių vyriausiu karo vadu išrenkamas kunigaikštis Algimantas Vaišvilas vadovauja žygiui į Juodosios Rusios žemes Sudaroma taikos sutartis su Haličio-Volynės kunigaikščiu Danila Mingaudo duktė, Vaišvilos sesuo išteka už Danilo sūnaus Švarno Romanas Danilovičius tampa vasaliniu kunigaikščiu gavęs valdyti Juodosios Rusios žemes iš Vaišvilko ir Mindaugo Tautvilai pavesta vasalo teisėmis valdyti Polocką
1255 m. Kovo 6 d.	Popiežius patvirtina Mindaugo užkariautus Rusijos plotus Popiežius Aleksandras IV leidžia Mindaugui vainikuoti vieną iš savo sūnų
1255 m. pab. - 1256 m. pr.	Žemaičių žygis į Kuršą
1255 - 1263 m.	Vaišvilas tampa vienuoliu
1256 m.	Žemaičiai pradeda intensyvius karo žygius prieš vokiečius. Kryžiuočiai pabaigia nukariauti Sambiją
1256 m. Kovo 11 d.	Popiežius Aleksandras IV paskelbė kryžiaus žygį į Žemaitiją
1256 m. Vasaros pab.	Livonijos magistro Anono Zaugershauzeno žygis į Žemaitiją

1256 ar 1257 m.	Popiežius suteikia leidimą Čekijos karaliui Otakarui II surengti kryžiaus karo žygį prieš lietuvius, bet sumanymas nepavyko
1257 m. pr.	Žemaičiai nugali Livonijos magistrą Burnardą Morhauzeną prie Klaipėdos
1257 m. Pavasario pr.	Žemaičių ir Livonijos paliaubos
1257 m.	Popiežius antrą kartą skelbia kryžiaus karo žygį prieš žemaičius
1258 m.	Totoriai nusiaubia Lietuvą
1258 m. Liepos 15 d.	Popiežius Aleksandras IV skelbia kryžiaus karo organizavimą prieš Livonijos ir Prūsų pagonis
1258 m. Antroji pusė	Atnaujinami karo veiksmai tarp Livonijos ir žemaičių. Žemaičių pergalė prie Skuodo. Manevravimas prie Vartajų
1258 - 1259 m. Žiema	Livonijos kariuomenė atmušama nuo Tervetės Pastatoma Bobelės pilis
1259 m.	Totorių chanas Burundajus nusiaubė didelę Lietuvos karalystės dalį
1259 m. Pavasario pab.	Vokiečių ordinas pastato šv. Jurgio pilį Karšuvoje (Georgenburgą-Jurbarko)
1259 m. Vasara	Žemaičiai užblokuoja šv. Jurgio pilį, pastatydami savo pilį

1259 m. Antroji pusė	Žemaičių ir Livonijos kovos Karšuvoje
1260 m. Sausio 25 d.	Popiežius Aleksandras IV patvirtino Lietuvos vyskupo Kristijono dešimtinės iš Žemaitijos žemių perleidimą Livonijos ordinui
1260 m. Liepos 13 d.	Durpės mūšis. Tai buvo pirmas kartas kuomet į Livonijos ordino kart su Lietuva tapo įtrauktas Kryžiuočių ordinas
1260 m. Rugsėjo 20 d.	Didžiojo prūsų sukilimo pradžia
1261 m. Vasaros pab. - rudens pr.	Žemaičiai pripažįsta Mindaugo valdžią. Mindaugas pradeda karą prieš Livoniją
1261 m. Ankstyvas ruduo	Mindaugas sudaro sąjunga su Naugarduku. Mindaugo ir Aleksandro Nieniškio sąjunga
1261 m. pab.	Nesėkmingas Mindaugo ir Treniotos žygis į Cėsius (Vendeną)
1262 m.	Lietuviai suruošė du žygius į Prūsiją pagelbėti prūsams
1263 m. Vasario 9 d.	Daugagryvos mūšis, kur Treniota laimėjo prieš Livonijos ordiną ir Rygos miestiečių kariuomenę Estijoje
1263 m. Rugsėjo 12 d.	Nužudomas Mindaugas Agluonoje.

Žodynas

Aukso orda – mongolų-totorių valstybė, įkurta XIII a. 1 pusėje Žemutiniame Pavolgyje. Jos įkūrėju laikomas chanas Batijus. Priklausė Krymas, Šiaurės Kaukazas, Pavolgis, Uralas, dalis Vakarų Sibiro ir Vidurinės Azijos. Rusų kunigaikštystės buvo jos vasalės, mokėjo duoklę.
XIII a. mongolai-totoriai siaubė jotvingių žemes, daug kartų puolė Lietuvos žemes.

Baltai – grupė indoeuropiečių tautų ar genčių, kalbėjusių ar kalbančių giminingomis kalbomis ar tarmėmis. Tai lietuviai, latviai (latgaliai), prūsai, jotvingiai, skalviai, nadruviai, galindai, kuršiai, žiemgaliai, sėliai.

Dausprungas – vienas vyresniųjų lietuvių kunigaikščių, XIII a. I pusėje vadovavęs lietuvių žemių sąjungai. Lietuvos karaliaus Mindaugo vyresnysis brolis. Su kitais kunigaikščiais sudarė 1219 m. Lietuvos-Voluinės taikos sutartį, joje jis minimas antras (po Živibudo). Manoma, Dausprungo valdos buvo Lietuvos žemėje (tarp Nemuno vidurio ir Neries).
Po jo mirties (1236 m.) įsigalėjo Mindaugas.

Didysis prūsų sukilimas – 1260-1274 m. prūsų sukilimas prieš Kryžiuočių ordiną. Vyko visose prūsų žemėse (Bartoje, Varmėje, Semboje, Pagudėje, Notangoje), išskyrus Pamedę. Iš pradžių sukilėliai pasiekė nemažai pergalių, tačiau, stiprėjant kryžiuočių pajėgoms, nuo 1270 m. nebepajėgė gintis – sukilimas buvo numalšintas. Sukilimas 15 metų sutrukdė Kryžiuočių ordino agresiją į LDK.

Dusburgiečio kronika, arba Prūsijos žemės kronika, - Kryžiuočių ordino karų 1190-1330 m. istorija. Seniausia išlikusi kryžiuočių kronika, parašyta lotynų kalba Karaliaučiuje ir Marienburge Petro Dusburgiečio. Joje aprašomas Kryžiuočių ordino atsiradimas, jo įsikūrimas Pavyslyje ir nuolatinis karas su prūsais ir Lietuva, vykęs 1231-1330 metais.

Eiliuotoji Livonijos kronika – Livonijos ordino kronika, parašyta XIII a. pabaigoje. Autorius nežinomas. Aprašomi XII a. pab. – XIII a. pab. įvykiai. Iki XIII a. vid. įvykiai aprašomi remiantis Livonijos ordino magistrų charakteristikomis, vėliau dėstoma pagal liudininkų ir amžininkų pasakojimus. Maždaug viena ketvirtoji teksto skirta Livonijos ordino kovoms su lietuviais. Lietuviai apibūdinami kaip rimtas priešas. Kronikoje aprašytas Mindaugas ir jo krikštas.

Galindai – baltų gentys, gyvenusios tarp Geldapės ir Nauros upių (vakarų galindai) ir Protvos upės baseine (rytų galindai). Manoma, XIII a. 2 pusėje, po kovų su lenkais ir kryžiuočiais, vakarų galindų žemės buvo virtusios dykra (negyvenamos). Rytų galindai 1057 ir 1147 m. minimi *Ipatijaus metraštyje*. Ilgainiui buvo asimiliuoti rytų slavų.

Kalavijuočių ordinas – karinis vokiečių vienuolių ordinas, šiaurės baltų ir estų kraštuose 1202-1237 m. buvo įkūręs valstybę. Ordiną lyvių žemėje įsteigė Rygos vyskupas Albertas, 1204 m. patvirtino Romos popiežius Inocentas III. Jo nariai buvo daugiausia Saksonijos riteriai ir miestiečiai. Kalavijuočių ordinas užkariavo estų, kuršių, latgalių, lyvių ir sėlių žemes, rengė žygius į Lietuvą. 1236 m. Saulės mūšyje prie Šiaulių jį sutriuškino žemaičiai. Po šio mūšio sukilus kuršiams, daliai sėlių ir estų, popiežius Grigalius IX Ordino likučius 1237 m. įtraukė į Kryžiuočių ordiną.

Kalavijuočiai – Kalavijuočių ordino nariai. Nešiojo baltus apsiaustus su raudonu kryžiumi ir kalaviju.

Kryžiaus karai – XII-XIV a. kryžiaus žygiai į Baltijos šalis, siekiant jas užkariauti. Juos rengė Baltijos regione įsikūrę kariniai vienuolių ordinai, o vadovavo ir laimino popiežiai. Dalyvavo Vidurio ir Vakarų Europos katalikiškųjų šalių visų sluoksnių gyventojai. Pirmieji kryžiaus žygiai buvo surengti į Estiją (1171 m.) ir Dauguvos žemupį (1198 m.). Pirmasis kryžiaus žygis prieš lietuvius baigėsi kalavijuočių sutriuškinimu Saulės mūšyje 1236 metais. Lietuvai priėmus krikštą (1387 m.), popiežiai oficialiai kryžiaus žygių nebeskelbė, bet Kryžiuočių ordinas ir toliau puldinėjo LDK žemes.

Kryžiuočių ordinas arba Vokiečių ordinas, - vokiečių vienuolių karinis ordinas (brolija), jo valstybė. Įkurtas 1190 m. per kryžiaus žygį kaip ligonių priežiūros ordinas. XIII a. pradėjo puldinėti Prūsiją ir Lietuvą. XIV a. pr. ordino centru tapo užkariauta Prūsija.
1410 m. Žalgirio mūšyje buvo sumuštas jungtinės Lietuvos ir Lenkijos kariuomenės.

Kronika – dažniausiai nepertraukiamas, chronologine tvarka išdėstytas istorinių įvykių pasakojimas be įvykių priežasčių aiškinimo; metraštis. Gali būti surašyta tautos, karalių dinastijos ar atskirų institucijų (pvz. vienuolyno istorija).

Kuršiai – baltų gentis, gyvenusi rytiniame Baltijos pajūryje. Primą kartą rašytiniuose šaltiniuose paminėti 853 metais. IX-XII a. kovojo su vikingais, o XI-XII a. ir patys puldinėjo jų žemes (buvo pasiekę Danijos ir Švedijos pakrantes bei Gotlando salą). XII a. pab. prasidėjus nuosmukiui, netrukus buvo užkariauti vokiečių. XIII-XIV a. beveik išnyko; minimi iki XV amžiaus.

Latgaliai – baltų gentis, VI-XIII a. gyvenusi Latgaloje (dab. Latvijos rytinė dalis). XIII a. pr. pasidavė vokiečiams; Latgala tapo Livonijos dalimi.

Lyviai, arba lybiai, - vakarų finougrų etninė grupė, X-XII a. gyvenusi apie Rygos įlanką; mokėjo duoklę Polocko kunigaikščiams, XIII a. pr. buvo nukariauti vokiečių.

Metraštis – viduramžiais įsigalėjęs istorinių įvykių aprašymas pamečiui. Lietuvos metraščiai pradėti rašyti XIV a., garsiausi – Lietuvos didžiųjų kunigaikščių metraštis, *Bychovco lronika*.

Misionierius – bažnyčios pasiųstas asmuo tarp kitatikių skleisti krikščionybės.

Mongolai-totoriai – etnonimas, kuriuo istoriografijoje kartais vadinami mongolai, XIII a, dalyvavę Rytų Europos ir Centrinės Azijos užkariavimuose. Manoma, totoriai buvo viena mongolų genčių.

Nadruviai – baltų gentis, gyvenusi Nadruvoje, Priegliaus baseino rytinėje dalyje. Vienų mokslininkų laikomi vakariniais lietuviais, kitų – prūsais. Nadruvą 1274-1275 m. užkariavus kryžiuočiams, dalis jos gyventojų atsikėlė į Lietuvą, kiti nuo XVI a. sudarė Mažosios Lietuvos lietuvininkų branduolį.

Prūsai – vakarų baltų gentis, gyvenusi prie Baltijos jūros tarp Vyslos ir Nemuno žemupio. Nuo IX a. juos puldinėjo vikingai – švedai ir danai, nuo X a. – lenkų kunigaikščiai. Pastarieji ypač daug žygių surengė XII a. – lenkai prūsus puolė 1108, 1110, 1115, 1161, 1166 ir 1192 m., tačiau jiems nepavyko prūsų užkariauti. Žygiu į prūsų žemes rengė ir Rusios kunigaikščiai. 1147 m. prūsai atrėmė bendrą vokiečių, lenkų ir Rusios puolimą. XIII a. pr. prūsai ir patys ėmė rengti žygius į susilpnėjusią Lenkiją. 1217 m. popiežius prieš prūsus paskelbė kryžiaus karą. 1226 m. lenkų kunigaikštis Konradas I Mazovietis, nepajėgdamas nukariauti prūsų, kovai su jais pakvietė Kryžiuočių ordiną. Prasidėjo ilgai trukęs prūsų-kryžiuočių karas (vyko 1231-1274 m.); XIII a. pab. prūsai buvo užkariauti.

Riteris – asmuo, priklausantis kariniam bajorų luomui.

Skalviai – baltų gentis, gyvenusi Skalvoje, abipus Nemuno žemupio, nuo Kuršių marių iki Šešupės žiočių. Minimi nuo 1227 m. lenkų kronikoje. Rėmė jotvingių (daugiausia sūduvių) ir nadruvių kovą prieš kryžiuočių agresiją. 1274-1278 m. kryžiuočiams užkariavus Skalvą, dalis jos gyventojų pabėgo į Lietuvą, likusieji su nadruviais nuo XVI a. sudarė Mažosios Lietuvos lietuvininkų branduolį.

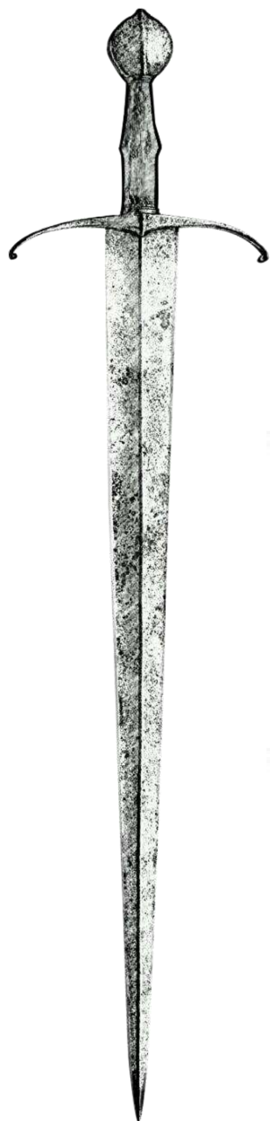
Žemaičiai – lietuvių etninė grupė, kalbanti žemaičių tarme. Gyvena dab. Telšių, Raseinių, Tauragės Kretingos r. teritorijoje. Įėjo ė Lietuvos valstybės sudėtį; jau 1219 m. tarp Lietuvos kunigaikščių minimi Žemaičių kunigaikščiai Erdvilas (Gerdvilas), Vykintas. Iki XVIII a. pab. LDK pietryčiuose Žemaitija, kaip administracinis vienetas, apėmė teritoriją iki Nevėžio ir Šešupės vidurupio.

Žiemgaliai – baltų gentis, susiformavusi apie V a., gyveno Žiemgaloje, kuri apėmė dab. Lietuvos šiaurę ir Latvijos pietryčius. Minimi nuo 870 metų. Šiaurės rytų žiemgalius XIII a. 1 pusėje užkariavo Rygos vyskupas ir Kalavijuočių ordinas, likusius XIII a. pab. – Livonijos ordinas. 1259 ir 1279-1281 m., Lietuvos remiami, žiemgaliai buvo sukilę.

Živinbudas - XIII a. pr. vyresnysis lietuvių kunigaikštis. Dalyvavo 1219 m. sudarant Lietuvos – Voluinės taikos sutartį, kurią patvirtino 21 lietuvių kunigaikštis. Živinbudas iš penkių vyresniųjų kunigaikščių buvo pirmasis.

NAUDINGA

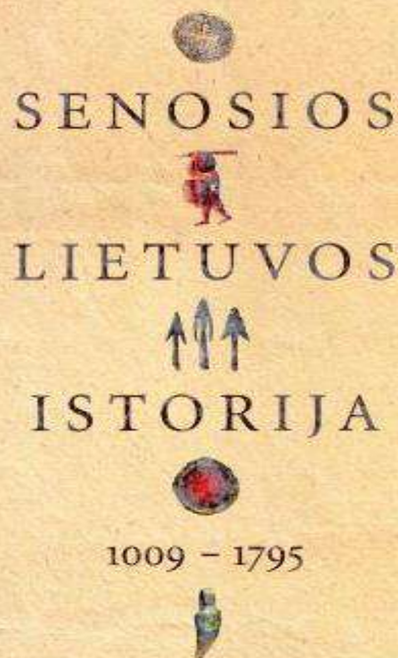
LITERATŪRA

ALFREDAS BUMBLAUSKAS, ALFONSAS EIDINTAS, ANTANAS KULAKAUSKAS, MINDAUGAS TAMOŠAITIS
„LIETUVOS ISTORIJA KIEKVIENAM“

Knygoje autoriai atsako į klausimą, kuris kiekvienam Lietuvos žmogui yra pats svarbiausias: kaip atsirado šiuolaikinė Lietuva ir kodėl mūsų valstybė yra ne atsitiktinumų ar šalutinių aplinkybių išraiška, bet ne vieną šimtmetį brandintas, nuolatinės visų piliečių kovos už laisvę ir nepriklausomybę rezultatas.

ALFREDAS BUMBLAUSKAS
„SENOSIOS LIETUVOS ISTORIJA, 1009 – 1795“

Lietuvos istoriją pateikti vaizdais - unikalus ir puikiai įgyvendintas Alfredo Bumblausko sumanymas.

„Senosios Lietuvos istorijos“ autoriui pavyko padaryti tai, apie ką pastaraisiais metais karštai diskutuoja įvairių šalių istorikai. Bumblausko knyga išsiskiria ne vien vaizdų gausa ir tuo, kad nemaža jų čia skelbiama pirmąkart: lygiai svarbus jos bruožas - istorinio tyrimo svarumas. Turime ne vien lietuvių, bet visos Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos istoriją.

TEODORAS NARBUTAS
„LIETUVIŲ TAUTOS ISTORIJA. IV TOMAS“

Ketvirtas T. Narbuto „Lietuvių tautos istorijos“ tomas apima XIII a. pirmosios pusės – XIV a. vidurio Lietuvos istorijos įvykius. Ypač plačiai autorius aptaria valstybės užuomazgas. Vaizdžiai, remiantis to meto istorijos šaltiniais, aprašytas Mindaugo, Vytenio ir Gedimino valdymo laikotarpis. Tekstas papildytas priedais ir genealoginėmis Lietuvos didžiųjų kunigaikščių lentelėmis.

ALEKSANDRAS VITKUS
„LIETUVOS ISTORIJOS ĮVYKIŲ CHRONOLOGIJA“

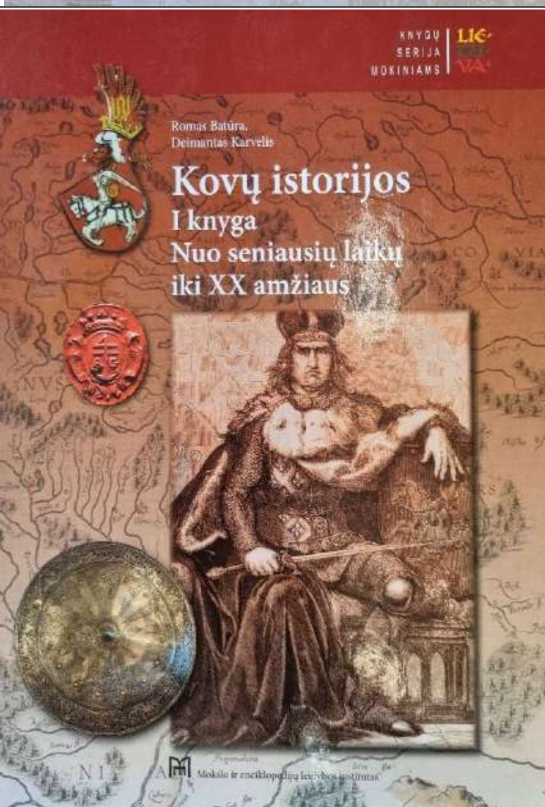
Knyga apima įvykius nuo pirmųjų gyventojų pasirodymo Lietuvos teritorijoje (XI-IX a, pr.m.e) iki 1795 m., kai Lietuvos DK buvo įjungta į Rusijos imperijos sudėtį. Tai parankinė knyga istorikams, istorijos mokytojams, studentams, mokiniams, visiems, kurie neabejingi savo tautos kultūrai.

JONAS VAIČENONIS IR KT. (AUTORIŲ KOLEKTYVAS)
„LIETUVOS ISTORIJA: ILIUSTRUOTA ENCIKLOPEDIJA“

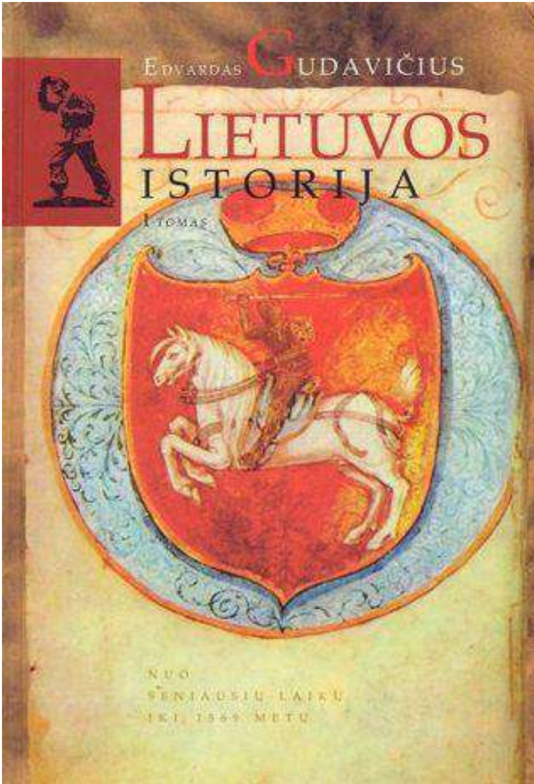
Enciklopedijoje apibrėžiami ryškiausi Lietuvos istorijos kontūrai, aktualizuojamos Lietuvos valstybingumo tapsmo ir civilizacijos istorijos požiūriu svarbios temos, patriotinio pasididžiavimo verti įvykiai, faktai ir žmonės, primenami politiniai, kariniai įvykiai, nulėmę Lietuvos istorijos eigą.

Enciklopedija gausiai iliustruota nuotraukomis, reta ikonografine medžiaga, žemėlapiais, įvairių Lietuvos ir Europos muziejų archyvine medžiaga bei eksponatų nuotraukomis.

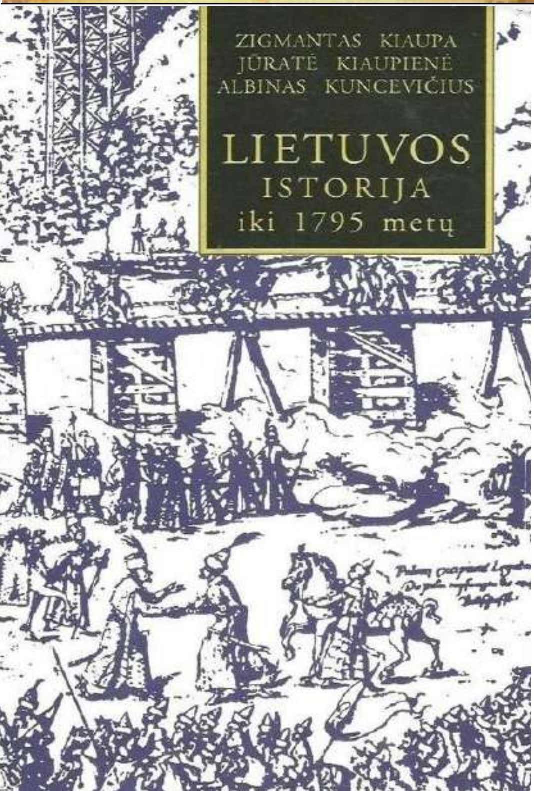
ROMAS BATŪRA, DEIMANTAS KARVELIS
„KOVŲ ISTORIJOS, 1 KNYGA. NUO SENIAUSIŲ LAIKŲ IKI XX AMŽIAUS“
Knygoje rašoma apie baltų ir lietuvių kovas, vykusias valstybės priešaušriu.

Pasakojama apie svarbiausius įvykius: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės gynimą. Pateikiami svarbiausių kautynių ir mūšių aprašymai, metraščių ištraukos, valdovų ir karvedžių biografijos, paaiškinami terminai. Knyga gausiai iliustruota nuotraukomis, schemomis ir žemėlapiais.

EDVARDAS GUDAVIČIUS
„LIETUVOS ISTORIJA (I TOMAS)“

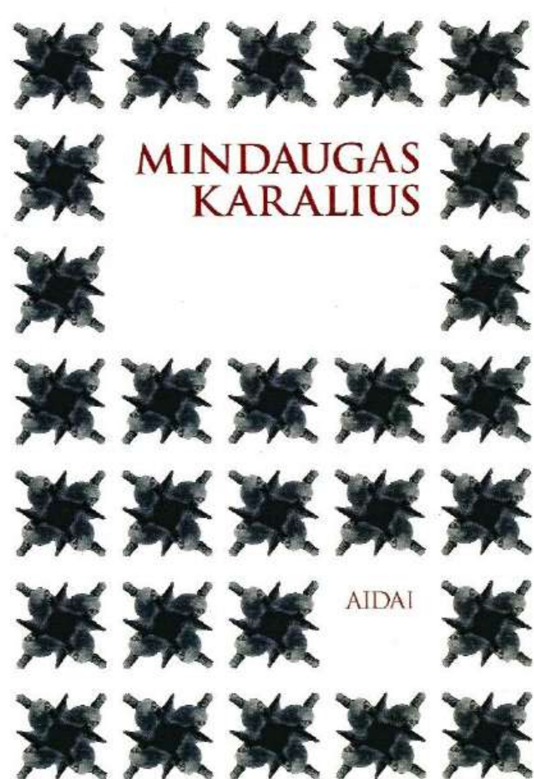
Atkūrus nepriklausomybę, pirmą kartą pradedamas leisti išsamus Lietuvos istorijos veikalas. Autorius ir visiems žinomus, ir naujai surastus faktus interpretuoja Europos įvykių kontekste. Ypač daug dėmesio skiria Lietuvos ir Lenkijos santykiams, aiškindamas ir pasiekimus, ir pralaimėjimus. Išvados daromos remiantis atidžiai išstudijuotais šaltiniais. Veikalo struktūra chronologinė, stilius paprastas ir suprantamas. Naujų žinių aptiks kiekvienas, besidomintis Lietuvos istorija.

ZIGMANTAS KIAUPA, JŪRATĖ KIAUPIENĖ, ALBINAS KUNCEVIČIUS
„LIETUVOS ISTORIJA IKI 1795 METŲ“

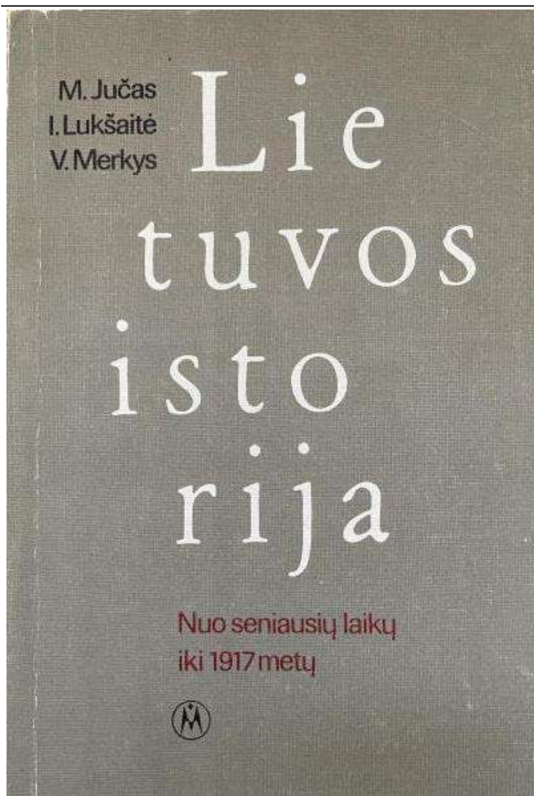
Knygoje aprėpiamas laikotarpis nuo lietuvių tautos ir valstybingumo ištakų iki Lietuvos valstybės panaikinimo 1795 metais.

Darbe akcentuojami svarbiausi atskirų istorinių laikotarpių tautos ir istorinės Lietuvos valstybės vidaus bei užsienio visuomenės politinės raidos momentai, atskleidžiamas lietuvių valstybingumo susiklostymo fenomenas, parodomi šį visuomenės politinės intelektualinės brandos procesą lėmę bei lydėję socialiniai, konfesiniai ir kultūriniai reiškiniai.

VYTAUTAS ALIŠAUSKAS
„MINDAUGAS KARALIUS“

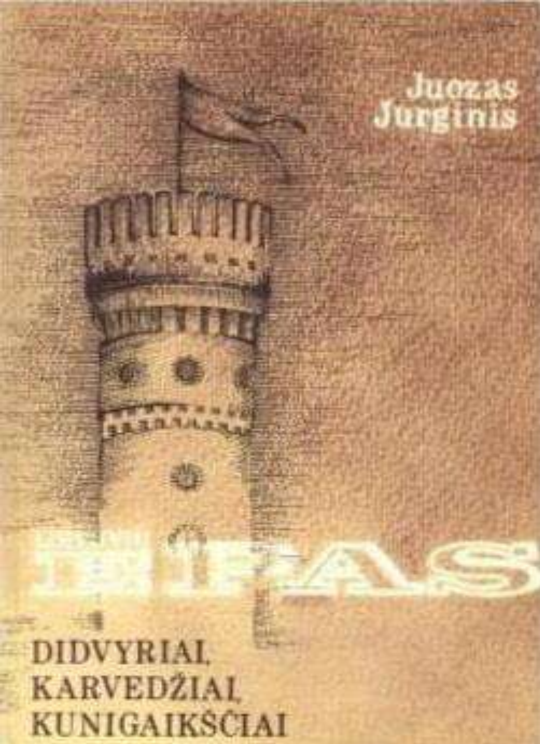
Šioje knygoje sudėtų tekstų branduolys – pranešimai, skaityti Mindaugo karaliaus temai skirtoje jubiliejinėje konferencijoje, įvykusioje 2004 metais. Šalia darbų, nubrėžiančių platų Mindaugo gyvenimo kontekstą, novatoriškų studijų dėka leidžiama pažvelgti į asmeninį karališkosios šeimos gyvenimą, suteikiama galimybė tarsi dalyvauti esminėje krikščioniškoje karūnavimo apeigoje, taip atkuriant atminties kultūros LDK fragmentą - kas žinota ir kas pamiršta apie pirmąjį Lietuvos karalių.

M. JUČAS, I. LUKŠAITĖ, V. MERKYS
LIETUVOS ISTORIJA. NUO SENIAUSIŲ LAIKŲ IKI 1917 METŲ

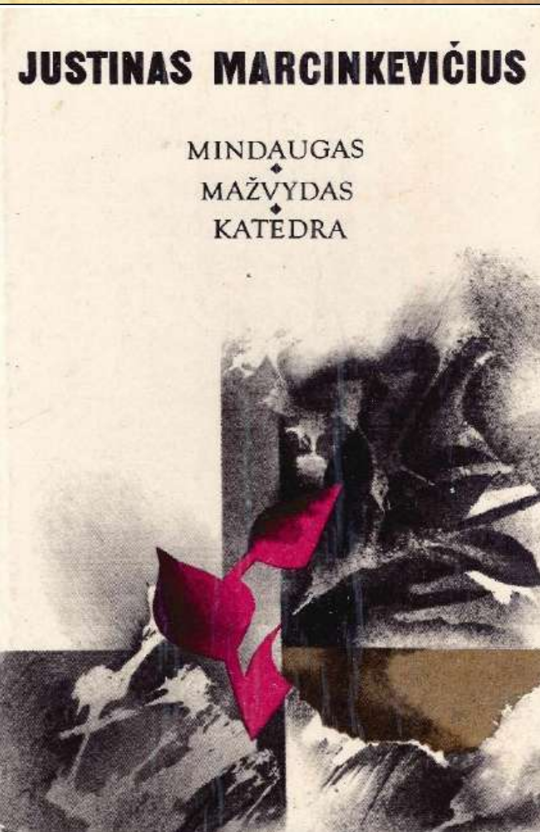
Knygoje nagrinėjama Lietuvos socialinė, ekonominė ir kultūrinė raida, plačiau aptariama lietuvių kova dėl nepriklausomybės, lietuvių nacionalinio išsivadavimo judėjimas, Pirmojo pasaulinio karo ir Vasario buržuazinės demokratijos revoliucijos įvykiai.

Skiriama istorijos mokytojams, studentams, visiems, kas domisi Lietuvos istorija.

JUOZAS JURGINIS
„LIETUVIŲ EPAS: DIDVYRIAI. KARVEDŽIAI. KUNIGAIKŠČIAI“

Leidinyje pateikiami kitataučių ir lietuvių metraštininkų bei pirmųjų istorikų (A. Vijuko–Kojalavičiaus ir S. Daukanto) tekstai apie tikrus ir iš padavimų atėjusius herojus: Žvelgaitį, Palemoną, Algimantą, Vaidotą, Živilę, Birutę ir daugelį kitų iki šių dienų liaudyje išlikusių vardų.

JUSTINAS MARCINKEVIČIUS
„MINDAUGAS, MAŽVYDAS, KATEDRA“

Savo poetinėse dramose autorius apmąsto lietuvių tautos istorinį kelią bei likimą, išskirdamas tris elementus, iš kurių išsikristalizavo Lietuva: valstybės kūrimą („Mindaugas“), rašto ir knygos atsiradimą („Mažvydas“), gėrio ir grožio, dvasinių žmogaus idealų statybą („Katedra“).

Šios vientisos savo sumanymu ir stilistika dramos sudaro trilogiją, kurioje atgijo amžinas prieštaringumas, glūdįs tautos ir žmogaus egzistencijos pamatuose.

Visagino viešoji biblioteka

www.visaginobiblioteka.lt

